

Statistiska centralbyrån
Statistics Sweden

Information om 2014 års anpassning av nationalräkenskaperna till nya internationella riktlinjer enligt ENS2010

**Michael Wolf
Nationalräkenskaperna
Augusti 2014**

<u>Innehåll:</u>	sida
Översiktlig presentation av förändringarna	3
De viktigaste förändringarna i nationalräkenskaperna	9
a. Forskning och utveckling	9
b. Militära vapensystem	14
c. Avgränsning av offentlig förvaltning	16
d. EU-moms	20
e. Trepartshandel (merchanting)	21
f. Lönebearbetning i utlandet	24
g. Extraordinära utdelningar	27
h. Avtalspensioner	31
i. IMF:s särskilda dragningsrätter (SDR)	33
Förändringar presentation av nationalräkenskaperna	35
Ändrad terminologi i nationalräkenskaperna	39

Översiktlig presentation av förändringarna

Inledning

Europeiska unionen (EU) har utfärdat nya riktlinjer för sammanställningen av medlemsstaternas (MS) national- och regionalräkenskaper. De nya riktlinjerna finns beskrivna i Europeiska national och regionalräkenskapssystemet (ENS2010)¹. Förändringar i MS dataleveranser till EU:s statistikorgan Eurostat kommer också att göras i samband med införandet av ENS2010 vilket bl.a. föranleder ändringar av tabellinnehåll. Översättningen av den engelska versionen av ENS2010 till svenska har dessutom inneburit att vissa svenska benämningar ändrats.

Införandet av de nya riktlinjerna inom EU:s samtliga MS ska senast göras i september 2014. Detta sker i samband med att även det nya dataleveransprogrammet tas i bruk. Därefter kommer publicering av nationalräkenskaperna endast att ske enligt ENS2010 som därmed ersätter ENS95.

EU:s statistikkontor Eurostat har sammanfattat konsekvenserna av de nya riktlinjerna i 25 områden. Det svenska NR-systemet berörs av knappt hälften av dessa. För de övriga har förändringen antingen redan införts eller så saknar den betydelse. Förändringarna som redovisas nedan är av tre olika slag, metodförändringar motiverade av de nya riktlinjerna, ändrad presentation av data och ändrad terminologi.

Denna information är tänkt som en introduktion till de viktigaste förändringarna med anledning av övergången till ENS2010. Ambitionen är att ge en förståelse för de förändringar som införs i september och hur de påverkar olika storheter i nationalräkenskapssystemet och andra mått där bl.a. BNP, BNI och finansiellt sparande för den offentliga förvaltningssektorn ingår. Samtidigt passar nationalräkenskaperna även på att se över och förbättra källor och metoder för de befintliga räkenskaperna. Effekten av dessa förändringar redovisas i det statistiska meddelande som publiceras den 18:e september 2014.

Sammanfattning av förändringarna i nationalräkenskaperna

Nedan följer en schematisk sammanställning av de viktigaste metodförändringarna i de svenska nationalräkenskaperna (NR). Dessa är föranledda av de ändrade riktlinjerna ENS2010 som införs i september 2014. Förändringarna är indelade i 9 punkter varav den mest genomgripande är övergången till att redovisa utgifter för forskning och utveckling (FoU) som kapitalbildning i form av fasta bruttoinvesteringar.

Information om förändringarnas påverkan på olika delar av NR-systemet finns även i respektive avsnitt som i detalj beskriver innebörden för var och en av de 9 områdena. Genom att kombinera informationen om den totala förändringen med hur den påverkar olika delar av ekonomin går det att få fram mer information ur tabellen än det som faktiskt redovisas.

Särskilt intresse har riktats mot de förändringar som påverkar BNP och BNI samt relationer till BNP som utgör konvergenskriterier för den europeiska monetära unionen (EMU). För dessa storheter och relationstal har medlemsstaterna fått uppskatta den sammanlagda effekten av omläggningen. Information om detta finns på SCB:s hemsida under ämnet nationalräkenskaper.

¹ *European System of Accounts (ESA2010)*, Eurostat, Luxemburg 2013

Sammanfattningsvis är effekten på BNP begränsad till två områden som båda avser den utvidgade definitionen av fasta bruttoinvesteringar. De nya investeringslagen är immateriella tillgångar i forskning och utveckling (upphovsrätter) samt militära vapenssystem. De kommer i båda fallen att ge högre värde på BNP och beskrivs under avsnitten a. och b. nedan. Övriga effekter på BNP är inte systematiska och berör främst BNP i volymtermer. Dessa kan vara positiva eller negativa beroende på omständigheterna.

Som en konsekvens av högre värde på BNP kommer även bruttonationalinkomsten (BNI), att redovisas till högre värden till följd av det utvidgade investeringsbegreppet. Även den ändrade redovisningen av den momsbaseade EU-avgiften (s.k. EU-moms) höjer nivån på BNI. Övriga förändringar som påverkar BNI är marginella.

Påverkan på det finansiella sparandet av förändringarna kan skilja sig åt mellan NR:s realräkenskaper och finansräkenskaper. I denna framställning här visas effekten på finansiellt sparande enligt realräkenskaperna. I den områdesvisa beskrivningen a. – i. redovisas effekten på både real- och finansräkenskaperna. För hela den svenska ekonomin kommer det finansiella sparandet, eller med ett annat uttryck nettoupplåningen mot utlandet, inte att ändras annat än marginellt.

Finansiellt sparande för den offentliga förvaltningssektorn kommer däremot att redovisas till lägre värde dels genom att den förmånsbaseade statliga tjänstepensionsskulden tas med men även därför att innebörden av vad som ska betraktas som utdelning har blivit striktare. För hushållssektorn respektive bolagssektorn kommer det finansiella sparandet att vara i motsvarande grad högre. Dessa förändringar redovisas i punkt i. respektive g. nedan.

När det gäller EU:s konvergenskriterier för den monetära unionen är påverkan mer komplicerad. För det första beror effekten av det finansiella sparandet respektive den konsoliderade bruttoskulden (täljaren), för det andra beror effekten av den ändrade BNP-nivån (nämnaren). Effekten på nämnaren är ett entydigt högre värde. Men beroende på om täljaren är positiv eller negativ så kommer denna effekt att verka sänkande respektive höjande på kvoten dem emellan. För de flesta år kommer det finansiella sparandet med all sannolikhet att vara lägre eftersom effekten på det finansiella sparandet (täljaren) är avsevärt högre än den via BNP (nämnaren).

Schematisk framställning av de viktigaste förändringarna

Den schematiska beskrivningen av förändringarna anger i vilken riktning förändringen går. Sammanställningen ger däremot inte någon vägledning om storleken på förändringen. Symbolerna som används har följande innebörd:

+ genomgående högre värde

- genomgående lägre värde

+/- förändringen är inte entydig, högre eller lägre värde beroende på omständigheterna

0 oförändrat värde

≈0 obetydlig förändring

Sammanställning av påverkan vid övergången till ENS 2010

Nationalräkenskapernas kontosystem

	Bruttonational- produkten (BNP)		Bidraget till BNP i volym		BNI	Disponibel inkomst, netto		Konsumtion		Sparande, netto	
	BNP i volym	Nominell BNP	Närings- livet	Myndig- heter m.fl.		Hela ekonomin	Hushåll	Hela ekonomin	Offentlig förvaltning	Hela ekonomin	Hushåll
a. FoU betraktas som kapitalbildning	+	+	+	+	+	+/-	0	+/-	+/-	+/-	0
b. militära vapensystem be- traktas som kapitalbildning	+	+	0	+	+	+/-	0	+/-	+/-	+/-	0
c. avgränsning av offentlig förvaltning	+/-	≈ 0	-	+	≈ 0	0	0	+/-	+/-	0	0
d. EU-moms	0	0	0	0	+	≈ 0	0	0	0	≈ 0	0
e. trepartshandel (merchanting)	+/-	0	+/-	0	0	0	0	0	0	0	0
f. lönebearbetning i utlandet	+/-	0	+/-	0	0	0	0	0	0	0	0
g. extraordinära utdelningar	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
h. avtalspensioner	0	0	0	0	0	≈ 0	0	0	0	≈ 0	+
i. IMF:s särskilda dragnings-rätter (SDR)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

+ högre värde

- lägre värde

+/- högre eller lägre värde beroende på omständigheterna

0 oförändrat värde

≈ 0 obetydlig förändring

Sammanställning av påverkan vid övergången till ENS 2010

Nationalräkenskapernas kontosystem, forts.

Andra relationstal

	Finansiellt sparande (reala räknenskaperna)		Konsoliderad bruttoskuld
	Hela ekonomin	Offentlig förvaltning	
a. FoU betraktas som kapitalbildning	0	0	0
b. militära vapensystem betraktas som kapitalbildning	0	0	0
c. avgränsning av offentlig förvaltning	0	0	≈ 0
d. EU-moms	≈ 0	≈ 0	≈ 0
e. treparts handel (merchanding)	0	0	0
f. lönebearbetning i utlandet	0	0	0
g. extraordinära utdelningar	0	-	0
h. avtalspensioner	≈ 0	-	+
i. IMF:s särskilda dragnings-rätter (SDR)	0	0	0

+ högre värde

- lägre värde

+/- högre eller lägre värde beroende på omständigheterna

0 oförändrat värde

≈ 0 obetydlig förändring

Nomine II BNP/ capita	EU:s konvergenskriterier			Skatte- kvoten	Bruttoinvest- eringar/ BNP	Ersättningar till anställda/BNP
	Finansiellt sparande/ BNP	Maastricht- skulden/BNP	Offentlig förvaltning			
+	-	-	-	-	+	-
+	-	-	-	-	+	-
≈ 0	≈ 0	≈ 0	≈ 0	≈ 0	≈ 0	≈ 0
0	≈ 0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0
0	-	0	0	0	0	0
0	-	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0

Förklaring av poster i nationalräkenskapernas kontosystem som påverkas av förändringarna:

Bruttonationalprodukten (BNP)

BNP i volym avser förändringen i nivåskattningen av BNP uttryckt i prisnivån för ett gemensamt år. Detta mått används för att beräkna den procentuella utvecklingen av BNP. Observera att den riktning i förändringen av BNP i volym som anges i tabellen (+ eller -) inte ger vägledning för hur BNP-utvecklingen förändras av den nya redovisningen. Effekten på BNP:s utveckling redovisas den 18:e september 2014. Nominell BNP anger förändringen av BNP-nivån uttryckt i respektive års prisnivå.

Bidraget till BNP i volym

Här anges förändringar i vilken produktionssektor, näringslivet eller offentlig förvaltning (inkl. hushållens icke-vinstdrivande organisationer) som bidrar till nivåförändringen av BNP i volym. Omfördelning mellan produktionssektorerna anges som högre värde (+) för den ena samt lägre värde (-) för den andra sektorn samtidigt som totala BNP är oförändrad.

Bruttonationalinkomsten (BNI)

Bruttonationalinkomsten utgörs av BNP samt nettot av inkomster i form av löner, räntor, utdelningar m.m. gentemot utlandet. BNI har betydelse för hur den del av EU-finansieringen som inte kommer från skatter och andra avgifter fördelas mellan medlemsstaterna. Förändringen av BNI som anges avser BNI i nominella termer för hela ekonomin. Motsvarigheten till BNI för enskilda sektorer kallas primära inkomster.

Disponibel inkomst, netto

Disponibel inkomst är det som återstår av inkomsten efter att skatter och andra utgifter dragits bort samt diverse transfereringsinkomster och andra utgifter lagts till de primära inkomsterna/BNI. Hushållens disponibla inkomster anses allmänt analytiskt intressanta för förutsägelser om hushållens framtida konsumtion. Disponibel inkomst, netto anger att den redovisade förändringen avser disponibel inkomst efter avdrag för kapitalförslitning. Disponibel inkomst för ett helt land benämns *disponibel nationalinkomst*.

Konsumtion

Den disponibla inkomsten används till konsumtion och sparande. Med konsumtion avses den slutliga konsumtionen inom hushållen och den offentliga förvaltningen. I tabellen redovisas effekten endast för den offentliga förvaltningen. De nya riktlinjerna innebär ingen skillnad i metoderna att uppskatta hushållens konsumtionsutgifter. Det betyder att hela effekten av förändrad konsumtion hänförs till den offentliga förvaltningen.

Sparande, netto

Sparandet kan grovt sett antingen bestå av kapitalbildning, netto (fasta nettoinvesteringar) eller placeras finansiellt t.ex. inlåning i banksystemet. Om nettoinvesteringarna överstiger sparandet för en enskild period måste mellanskillnaden tas från tidigare sparande eller lånas upp. Förändringen på sparandet redovisas för hela ekonomin respektive hushållen,

Finansiellt sparande

Finansiellt sparande utgör differensen mellan det samlade sparande och egenfinansierade investeringar. Det finansiella sparandet kan vara positivt eller negativt beroende på om investeringarna understiger eller överstiger det samlade sparandet. Här redovisas effekten på finansiellt sparande för hela ekonomin och den offentliga förvaltningen.

Konsoliderad bruttoskuld

Under denna rubrik redovisas hur förändringen påverkar den offentliga förvaltningens konsoliderade bruttoskuld. Konsolidering innebär att skulder inom en del av den offentliga förvaltningen som innehas mot en annan del utesluts i sammanställningen. Den konsoliderade bruttoskulden omfattar alla slag av finansiella skulder till skillnad från t.ex. Maastrichtskulden i vilken man utesluter vissa skuldslag t.ex. pensionskulder.

För var och en av de 9 förändringarna går det med någorlunda exakthet att ange riktningen för de enskilda relationstalen. I de fall där riktningen är densamma kan man dra slutsatser om den sammanvägda effekten av alla 9 förändringarna. Relationstal som har BNP i täljaren eller i nämnaren påverkas av förändringar i BNP-nivån. Några av de vanligaste relationstalen återfinns i sammanställningen.

Förklaring av andra betydelsefulla relationer som berörs av förändringarna:

Nominell BNP/capita

BNP/capita redovisas både nominellt och i volym. Här redovisas hur förändringarna påverkar nominell BNP/capita, d.v.s. värdet av BNP i det redovisade årets prisnivå per invånare.

Finansiellt sparande/BNP

Finansiellt sparande i offentlig förvaltning, eller med andra ord det offentliga budgetsaldot enligt NR, i relation till BNP utgör ett av kriterierna för deltagande i EU:s monetära union. De omtalas även som Maastrichtkriterierna.

Maastrichtskulden/BNP

Maastrichtskulden eller mer korrekt den offentliga förvaltningens konsoliderade bruttoskuld enligt konvergenskriterierna för deltagande i eurosamarbetet i relation till BNP är det andra av två konvergenskriterier där BNP används i nämnaren.

Skattkvoten

Skattkvoten utgörs av relationen mellan skatter samt vissa sociala avgifter som betalas till offentliga myndigheter och BNP. Skattkvoten är beräknad i nominella värden.

Fasta bruttoinvesteringar som andel av BNP

Vid diskussioner av ekonomisk tillväxt är bruttoinvesteringarnas andel av BNP en ofta använd indikator. Framförallt är det förändringar i denna indikator som är intressanta. Här redovisas endast effekten på indikatorns nivå inte dess förändring.

Ersättningar till anställda som andel av BNP

I BNP beräknad från inkomstsidan ingår löner och sociala avgifter. Samlingsnamnet för löner och sociala avgifter är ersättningar till anställda. Löneandelen av BNP kan beräknas som dessa i relation till BNP.

De viktigaste förändringarna i nationalräkenskaperna²

a. Forskning och utveckling

Motivet till förändringen

Resultatet av forskning och utveckling (FoU) stämmer väl överens med det som omfattas av begreppet investering. Investering är något som används under lång tid i produktionen för att skapa varor och tjänster utan att själv ingå i dem. Det finns även rättsliga regler för ägande och vem som kan använda resultatet. Detta är nödvändigt för att värdet av FoU ska kunna redovisas för rätt enhet.

”Forskning och utveckling (FoU) är kreativt arbete som utförs systematiskt för att öka kunskaperna och använda dessa kunskaper för att ta fram och utveckla nya produkter, inklusive förbättrade versioner av eller egenskaper hos befintliga produkter, eller för att utarbeta eller utveckla nya eller effektivare produktionsprocesser.”³

Att bokföra användningen av FoU som investeringsanvändning i stället för som förbrukning kallas i NR att kapitalisera FoU-kostnaderna. Den FoU som kommer att ingå i NR:s fasta bruttoinvesteringar är både den som företag och organisationer utför för egen och andras räkning samt de ofta fritt tillgängliga resultaten av offentliga myndigheters forskning och utveckling, t.ex. den FoU som utförs på universitet och högskolor. Begreppet FoU i NR omfattar såväl FoU inom naturvetenskap som inom samhällsvetenskap och humaniora.

Redovisning i NR enligt ENS95

Intäkter av forskning och utveckling bokförs i de nuvarande räkenskaperna som en separat output endast då den utförs i egna lokaler åt en extern part d.v.s. när FoU-tjänster säljs. I den köpande enhetens räkenskaper tas FoU upp som insatsförbrukning. Detta gäller även inhyrda konsulter som utför arbete under direkt ledning av företaget. I NR redovisas resultatet av utförda forsknings och utvecklingsinsatser för egen räkning således inte som en separat output. Däremot ingår insatsförbrukningen som en del av den samlade förbrukning för enhetens produktion (inkl. såld FoU).

För enheter inom offentlig förvaltning och hushållens icke-vinstdrivande organisationer (HIO) värderas produktionen genom att summera kostnader. Intäkter tas upp som produktion av FoU om de används av andra verksamhetsenheter. Kostnader för FoU som används inom den egna enheten ingår i värderingen av enhetens huvudsakliga output. Forskning inom högskolor och universitet bidrar till produktion av utbildningstjänster som efter avdrag för försäljningsintäkter (t.ex. uppdragsutbildning) bildar nettot offentlig konsumtion.

Redovisning i NR enligt ENS2010

Kapitaliseringen av FoU-kostnaderna påverkar redovisningen i NR på tre något olika sätt. För det första kommer köpta FoU-tjänster att klassificeras som fast bruttoinvestering i stället för insatsförbrukning. Denna del av användningen innebär att förädlingsvärdet blir större därför att förbrukningen minskar med värdet av de köpta FoU-tjänsterna. För det andra innebär förändringen att man i NR lägger till produktion av egen FoU där tidigare bara de egna kostnaderna fanns med. Den tillagda produktionen höjer förädlingsvärdet eftersom den inte innebär

² I detta avsnitt redogörs endast för ändringar föranledda av de nya riktlinjerna enligt ENS2010

³ ENS2010 paragraf 3.82

någon förändring av förbrukningen. För BNP uppskattad från användningssidan motsvaras den högre produktionen av högre fasta bruttoinvesteringar.

Slutligen fås en indirekt effekt för verksamheter där produktionsvärdet uppskattas från kostnadssidan. Det gäller främst enheter inom offentlig förvaltning och HIO. När dessa enheter använder FoU-investeringar i sin verksamhet kommer kapitalförslitningen på FoU att läggas till de kostnader som ligger till grund för produktionsvärdet inom enheten.

För fritt tillgänglig FoU inom universitet och högskolor så kommer kapitalförslitningen att redovisas för den enhet som utfört FoU-arbetet och därigenom anses ”äga” och använda resultatet i sin verksamhet. Det innebär att den offentliga konsumtionen av universitets- och högskoleverksamhet kommer att höjas med värdet av kapitalförslitningen av de tidigare FoU-investeringarna i verksamheten.

Den första förändringen kommer praktisk att gå till så att köpt FoU som ingår som förbrukning i stället redovisas som fast bruttoinvestering. Detta gäller alla branscher utom för bransch M72 Forskning och utveckling. För denna bransch gäller att FoU som köps av andra företag i branschen fortsatt ingår i förbrukningen.

Den andra förändringen som innebär att man lägger till output av FoU ska vi titta litet närmare på nedan. Som exempel kan man ta ett företag inom tillverkningsindustrin som bara tillverkar typiska varor för industrin men även utför ett omfattande och systematiskt utvecklingsarbete. Enligt den nuvarande redovisningen värderas produktionen endast till marknadsvärdet av de tillverkade varorna, antingen sålda eller ingående i lager.

Tabell a.1 Effekten av den ändrade redovisningen av egenproducerad FoU⁴

	ENS95	ENS2010		
	Tillverkning	Tillverkning	FoU	Summa
Produktion	1000	1000	300	1300
Insatsförbrukning (-)	300	200	100	300
För köpt FoU				
För egenutvecklad FoU	100		100	
För övrig verksamhet	200	200		
Förädlingsvärde/bidrag till BNP (=)	700	800	200	1000
Arbetskraftskostnader (-)	300	200	100	300
För egenutvecklad FoU	100		100	
För övrig verksamhet	200	200		
Driftsöverskott, brutto (=)	400	600	100	700
Kapitalförslitning (-)	280	470	50	520
Driftsöverskott, netto (=)	120	130	50	180

Enligt ENS95 har företaget endast produktion av varor inom tillverkning. Men i redovisningen enligt ENS2010 kommer företaget även att producera en FoU-tjänst. Resultatet av FoU

⁴ Detta är ett numeriskt exempel och beskriver inte det verkliga förhållandet mellan FoU och övrig verksamhet

verksamheten bildar en immateriell investering som används av företaget under kommande år. Insatsförbrukningen som egentligen används inom FoU verksamheten redovisas enligt ENS95 i NR tillsammans med övrig insatsförbrukning inom varutillverkningen.

Värdet av FoU-tjänsten uppskattas utifrån de kostnader som FoU-verksamheten har inklusive vinstpåslag för att redovisa FoU-tjänsten till marknadsvärde. I tabellen ovan illustreras innebörden av förändringen uppdelad på de produkter som framställs inom företaget enligt den nya redovisningen i jämförelse med nuvarande redovisning.

Den förändrade redovisningen av egenproducerad FoU påverkar förädlingsvärdet (=bidraget till BNP) genom att värdet av periodens FoU-verksamhet adderas till produktionsvärdet medan den totala förbrukningen är oförändrad. Värdet av FoU-verksamheten i den aktuella branschen har beräknats som summan av arbetskraftskostnader, kapitalförslitning samt driftsöverskott, netto (=vinstpåslag). FoU-delen av produktionen används sedan som investering i verksamheten och kostnaden för detta noteras som kapitalförslitning under de år FoU-investeringen används.

Denna förändring kan som i tabell a.1 delas upp i två delar; minskad insatsförbrukning i tillverkning av varor samt tillägga av FoU-produktion. De direkta kostnaderna i varutillverkningen minskas med den del av förbrukningen som avser FoU. I exemplet är det 100 i förbrukning och således redovisas förädlingsvärdet i motsvarande mån högre i varutillverkningen. Dessutom minskas arbetskraftskostnaderna i tillverkningen med 100 vilket ökar driftsöverskottet, brutto med ytterligare 100.

Enligt ENS2010 läggs egenutvecklad FoU till som sekundär produktion (300). För att kunna beräkna detta tillägg måste kostnaderna i produktionen inklusive kapitalförslitning delas upp mellan de olika produkterna, som t.ex. i tabellen ovan mellan tillverkade varor och FoU. Värdet av egenutvecklad FoU beräknas som summan av kostnader inklusive kapitalförslitning (250) samt ett vinstpåslag (=driftsöverskott, netto). I exemplet ovan är vinstpåslaget således 50 eller med andra ord 20 procent (50/250).

Den påverkan som beror på att offentliga myndigheters verksamhet uppskattas från nedlagda kostnader innebär i praktiken att bidraget till BNP höjs med den framräknade kapitalförslitningen på FoU-investeringarna inom den offentliga förvaltningen. Vid växande FoU investeringar över tiden kommer kapitalförslitningen på de tidigare årens investeringar att vara lägre än det aktuella årets FoU-investering.

Kapitaliseringen av FoU inom offentlig förvaltning är principiellt sett samma förändring som för militära vapensystem. Den förändrade redovisningen av militära vapensystem redovisas separat med ett numeriskt exempel som även kan tjäna som illustration till den förändrade redovisningen av FoU.

Investeringens art

Resultatet av FoU-verksamhet är en immateriell tillgång som används i den framtida verksamheten. Även kostnader som inte leder till kommersialiserbara resultat betraktas som investeringskostnader eftersom syftet varit att utveckla produkter och/eller öka kunskaperna inom ett speciellt område. Investeringar i FoU ska enligt ENS2010 att redovisas tillsammans med de immateriella investeringar som enligt ENS95 ingår i NR:s investeringar. Dessa omfattar datormjukvara, mineralprospektering och konstnärliga originalverk.

Uppskattning av FoU-produktionen

Kostnaderna för företagens FoU verksamhet består som nämnts ovan av två delar; köpta FoU-tjänster och egenproducerad FoU inklusive värdet av köpta konsulttjänster utförda inom företaget. Information om de köpta FoU-tjänsterna används för att uppskatta flöden mellan företag och i utrikeshandeln. Det nya i redovisningen avser kostnader för egenproducerad FoU.

Värdet av egenproducerad FoU uppskattas utifrån nedlagda kostnader samt tillägg för relationen mellan dessa och marknadsvärdet, ett s.k. vinstpåslag⁵. I detta sammanhang betraktas även kapitalförslitning som en kostnad och beräkningen av den är också beroende av använd genomsnittligt ekonomisk livslängd för dessa investeringar.

Den huvudsakliga källan till företagsbaserade utgifter för egen FoU-verksamhet är SCB:s FoU-statistik⁶. Den omfattar arbetskraftskostnader, övriga driftskostnader och konsultarvoden samt uppgifter om investeringskostnader. FoU-statistiken följer Frascatimanualen och uppgifter finns tillgängliga för udda helår (... , 2009, 2011 o.s.v.).

De källor som används för att uppskatta värdet av egna FoU kostnader har inte fullt ut den täckning som är önskvärd. Det är därför nödvändigt att lägga till men även dra bort värden från FoU-statistiken. Tilläggen som görs avser bl.a. företag med färre än 10 anställda vilka inte täcks av FoU-statistiken. Avdrag har gjorts för utveckling av programvara/datormjukvara som redan ingår i NR:s uppskattning av investeringar i denna kategori.

Sektorfördelning

För att korrekt kunna redovisa företags och myndigheters produktion, investeringar och inkomster är det nödvändigt att ha kännedom eller bestämma vem som äger resultatet av FoU-verksamheten. Normalt är det den enhet som utfört FoU-arbetet som också har rätt att använda resultatet. Den största delen av FoU-verksamheten sker inom icke-finansiella bolag.

Som angetts ovan anses den fritt tillgängliga FoU:n ägas av de enheter som finansierat skapandet av den d.v.s. i stor utsträckning universitet och höskolor. Den forskning som helt eller delvis finansieras genom bidrag från statliga forskningsstiftelser anses däremot tillhöra den enhet som erhållit bidraget. På liknande sätt är det med forskningsstiftelser inom HIO (t.ex. Riksföreningen mot cancer) vars verksamhets till stor del går ut på att samla in och fördela bidrag till olika forskningsprojekt.

Volymberäkningar/prisindex

Den information över prisutvecklingen som används för att volymberäkna FoU kommer från SCB:s prisstatistik. Producentpriser på tjänsteområdet, s.k. tjänsteprisindex, omfattar flera branscher men för M72 Forskning och utveckling finns ännu inget index utvecklat. Detta beror bl.a. på FoU-områdets heterogena karaktär, varje forskningsprojekt är unikt i mening att det ska lösa ett specifikt problem. Även olika projekt som avser att lösa samma problem kan skilja sig åt beroende på vilket tillvägagångssätt som används.

I avsaknaden av ett prisindex anpassat till FoU-området används i de svenska NR därför ett tjänsteprisindex för den närliggande branschen M71.1 Arkitekt och tekniska konsulttjänster.

⁵ För ökad jämförbarhet mellan EU:s medlemsstater har Eurostat utarbetat en handbok: Manual on measuring Research and Development in ESA2010.

⁶ Uppgifterna finns tillgängliga i SCB:s statistiska databaser (SSD)

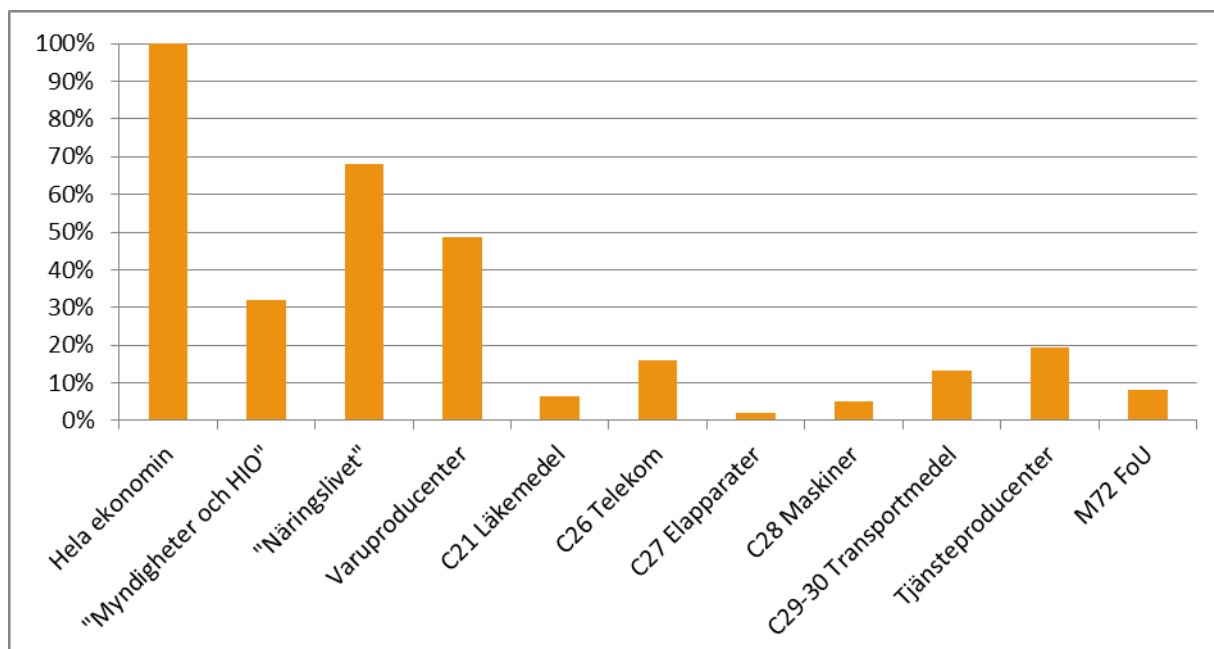
Påverkan på saldon i NR

Den ekonomiska aktiviteten i en bransch eller sektor mäts som förädlingsvärdet. Förädlingsvärdet är ett mått på värdet av produktionen minskat med kostnader för förbrukningen i produktionen. Summerar man förädlingsvärden för en region eller ett helt land får man brutto-regionprodukten, BRP respektive bruttonationalprodukten, BNP. Samhällets kostnader för att använda investeringsvarorna, kapitalförslitningen, ingår inte i förbrukningskostnaderna. Om även dessa dras ifrån produktionsvärdet erhålls det som för hela ekonomin kallas nettonationalprodukten (NNP).

Som tidigare konstaterats kommer förädlingsvärdet av tre olika skäl att vara högre när kostnaderna för FoU kapitaliserats. Därmed kan man sluta sig till att både BNP och BNI kommer att öka med ungefär samma belopp som de fasta bruttoinvesteringarna i FoU. Konsekvensen blir att relationstal där BNP utgör täljaren t.ex. BNP/capita kommer att vara högre efter denna förändring. På samma sätt är det med relationer där BNP utgör nämnaren, t.ex. den offentliga förvaltningens bruttoskuld i förhållande till BNP, som kommer att vara i motsvarande grad lägre.

Den påverkan kapitaliseringen av FoU får på nettosparande beror på hur FoU-investeringarna utvecklas över tiden. FoU-statistiken, som efter vissa justeringar används i NR för att uppskatta omfattningen av den egna FoU-verksamheten, är inte helt jämförbar mellan åren men ger ändå en tydlig fingervisning om att FoU-investeringarna växer över tiden med viss avmattning vid konjunkturedgångar. I bedömningen av kapitaliseringens påverkan är det detta mönster som varit utgångspunkten.

Diagram a.1 egenproducerad FoU inom branscher som andel av egenproducerad FoU i hela ekonomin 2011 (källa: FoU-statistiken)

Vid växande FoU-investeringar är det ökningen av FoU-produktionen och de därmed förbundna bruttoinvesteringarna som dominerar över kapitalförslitningen så att bruttoinvesteringarna efter avdrag för kapitalförslitning för de tidigare årens något lägre FoU-investeringar lämnar ett positivt bidrag till nettosparandet (=nettoinvesteringen i FoU).

Hela ökningen av BNP från produktionssidan motsvaras av en lika stor ökning av användningssidans fasta bruttoinvesteringar. Det tillkommer inte några ytterligare kostnader som måste finansieras och därmed kommer förändringen inte att ha någon påverkan på finansiellt sparande eller finansiella tillgångar och skulder.

I den branschvisa redovisningen är det på förädlingsvärdet som påverkan syns tydligast. Av FoU-statistiken (se diagram ovan) framgår det att några få branscher står för en stor andel av FoU-verksamheten. För dessa branscher kommer därför förädlingsvärdet och bruttoinvesteringarna att vara avsevärt högre i redovisningen enligt ENS2010.

b. Militära vapensystem

Motivet till förändringen

Att betrakta militära vapensystem som investering, i stället för direkt förbrukade som offentlig konsumtion när de är anskaffade, motiveras främst av att vapensystem under lång tid har avskräckande verkan och därmed bidrar till det militära försvaret under flera år. Anskaffandet av vapensystem har därför stora likheter med investeringar. I detta sammanhang bortser man från försvarssystemens negativa verkan som t.ex. hot mot omgivande länder.

Militära vapensystem i den mening som avses här förekommer uteslutande inom offentliga myndigheter och därför finns det likheter mellan denna förändring och hur FoU inom offentliga myndigheter påverkar redovisningen i nationalräkenskaperna.

Redovisning i NR enligt ENS95

I redovisning enligt ENS95 kallas militära vapensystem *försvarets varaktiga varor* och ingår i den statliga konsumtionen. I denna kategori ingår endast militära föremål. Varor som är inköpta eller byggda och som kan ha civil användning; transportfordon, flygfält, sjukhus etc. redovisas som investering. I NR redovisas nettot av köp minus försäljning av försvarets varaktiga varor.

När staten säljer ut (exporterar) försvarsmateriel innebär detta minskad konsumtion. Vid försäljning minskar den offentliga konsumtionen med hela beloppet det år försäljningen sker. Detta påverkar inte BNP utan bara fördelningen av BNP:s användning mellan offentlig konsumtion och export. I några kända fall t.ex. leasing av JAS-plan till Tjeckien har staten leasat ut nyinköpta plan och nettoeffekten på konsumtionen har därför blivit mindre än utan dessa nyinköp.

Redovisning i NR enligt ENS2010

Den ändrade klassificeringen av försvarets varaktiga varor från konsumtionsutgift till investering innebär två saker. Först och främst är det lika stora belopp som byter användning och därmed sker inget annat i redovisningen än att konsumtionsutgifterna minskas med samma belopp som utgifterna för fasta bruttoinvesteringar ökas. För det andra beräknas produktionen i den offentliga förvaltningen utifrån nedlagda kostnader och bland dessa ingår kapitalförslitning, d.v.s. värdeminskning på tidigare gjorda investeringar⁷

Kapitalförslitning är den samhällsekonomiska kostnad som blir följden av att investeringar som anskaffats under tidigare år används det aktuella året. Det är ett sätt att fördela anskaff-

⁷ Det som i NR benämns kapitalförslitning kallas vanligen avskrivningar eller depreciering i affärsredovisningen

ningskostnaden på de år investeringen används för att inte belasta resultatet endast det år anskaffningen sker. I NR värderas kostnaderna till den aktuella periodens priser vilket gör att kapitalförslitningen beräknas utifrån den aktuella prisnivån för motsvarande investeringsvaror.

Tillägget för kapitalförslitningen av de militära vapensystemen ökar värdet av den offentliga konsumtionen och går därmed i motsatt riktning i förhållande till den första förändringen på konsumtionen (d.v.s. omklassificering från konsumtion till investering). Hur mycket beror på storleken i de tidigare gjorda investeringarna. Om konsumtionsvärdet totalt sett kommer att vara lägre eller högre än innan förändringen beror som i fallet med FoU på relationen mellan den senaste periodens investeringar i militära vapensystem och genomsnittet av närmast föregående perioder. Om den senaste periodens investeringar ligger över snittet för tidigare perioder så kommer konsumtionen i den kommande redovisningen att vara lägre än tidigare.

Försäljning och leasing av försvarsmaterial kommer att påverka redovisningen i NR enligt ENS2010 under flera perioder. JAS-planen som leasades ut till Tjeckien innebär en desinvestering som minskar realkapitalstocken det år planen leasas ut och minskar kapitalförslitningen även för efterföljande år. Effekten på konsumtionen blir därför ungefär densamma som i den nuvarande redovisningen.

Tabell b.1 Ändrad redovisning av kostnader för det militära försvaret

	ENS95	ENS2010
Produktion	750	750
Insatsförbrukning	300	50
Därav: försvarets varaktiga varor	250	-
Förädlingsvärde/bidrag till BNP	450	700
Arbetskraftskostnader	300	300
Driftsöverskott, brutto	150	400
Kapitalförslitning	150	400
Driftsöverskott, netto	0	0
Offentliga myndigheters konsumtion	750	750
Därav: försvarets varaktiga varor	250	-
Offentliga myndigheters bruttoinvesteringar	150	400
Summa användning	900	1150

Däremot kommer det vid försäljning av försvarsmaterial att vara en skillnad i redovisning. Den sammantagna effekten på konsumtionen av försäljning av försvarsmaterial kommer reallt sett att vara lika stor enligt ENS2010 som i redovisningen enligt ENS95 men istället fördelad över flera år. Påverkan på konsumtionen är lägre året då försäljningen görs, eftersom kapitalförslitningen endast utgör en bråkdel av försäljningsvärdet, men i gengäld kvarstår den under de sålda försvarsmaterialens återstående förväntade ekonomiska livslängd.

Den direkta effekten av utförsäljning och leasing av försvarsmaterial liksom anskaffning av nya plan ingår då i bruttoinvesteringens värde. Bruttoinvestering motsvarar värdet av köp minus försäljning före att avdrag görs för kapitalförslitning.

Exemplet ovan bygger på antagandet om att bruttoinvesteringar inom försvaret i volym och varusammansättning är oförändrade över längre tid. Detta innebär att kapitalförslitningen för ett enskilt år är lika stor som bruttoinvesteringen. Nettoinvesteringen är lika med noll. I ett sådant scenario kommer offentliga myndigheters konsumtion att vara oförändrad. BNP kommer då att öka med samma belopp som bruttoinvesteringarna i militära vapensystem.

Investeringens art

Militära vapensystem består av produkter som ingår i den nuvarande redovisningen huvudsakligen inom varugrupperna maskiner och transportmedel. Militära vapensystem kommer därför inte att redovisas som en egen typ av investeringsvara. I den mer detaljerade redovisningen efter myndigheters ändamål med verksamheten ingår dessa investeringar i det offentliga ändamålet (CoFoG): 02 Försvar.

Påverkan på saldon i NR

Nivån på BNP och BNI i redovisningen enligt ENS2010 är högre. Skillnaden motsvarar den kapitalförslitning som blir följd när försvarets varaktiga varor redovisas som fast bruttoinvestering.

c. Avgränsning av sektorn offentlig förvaltning

Innebörden av förändringen

I takt med att den offentliga förvaltningens räkenskaper blivit viktigare för EU:s ekonomiska politik, t.ex. stabilitets- och tillväxtpakten inom unionen, har det varit nödvändigt att på ett tydligt sätt avgränsa den offentliga förvaltningen i nationalräkenskaperna. Den viktiga gränsdragningen görs mellan den offentliga sektorns förvaltningsorgan t.ex. myndigheter, styrelser, nämnder å den ena sidan och offentliga bolag å den andra.

I ENS2010 har ännu ett steg tagits i att tydliggöra skillnaden mellan förvaltningsorgan och näringsverksamhet. Detta har gjorts genom att införa kvalitativa bedömningskriterier för när en enhet ska anses tillhöra den offentliga förvaltningen. Tidigare har en kvantitativ bedömning baserad på verksamhetens intäkter utgjort den huvudsakliga bedömningsgrunden. Denna ska nu endast komplettera den kvalitativa bedömningen när denna inte ger en tydlig slutsats.

I NR grupperas de offentliga bolagen och självständiga affärsverk tillsammans med andra bolag i ekonomin medan förvaltningsorganen ingår i den offentliga förvaltningssektorn (se även avsnittet om ändrad terminologi). Förvaltningen kan även utövas genom särskilda bolag. I dessa fall måste man bedöma om bolaget ska ingå i den offentliga förvaltningen eller fortsätta tillhöra bolagssektorn. Det är således verksamhetens art och inte den juridiska formen på en verksamhetsenhet som avgör vilken sektor den ska tillhöra.

Den kvalitativa bedömningen riktar in sig på de offentliga bolagens relation till ägarna, myndigheten och deras roll på marknaden, hur pass utsatta de är för konkurrens från privata aktörer. En förutsättning för att tillhöra bolagssektorn är att det offentliga bolaget har en tillräcklig grad av självständighet i beslutsfattande t.ex. över investeringar och produktionsinriktning.

Bolaget ska i stort sett ha samma möjligheter att agera som privata bolag inom de ramar som ägarna t.ex. genom bolagsstämman och bolagsstyrelsen beslutat.

Diagram c.1 Två kriterier för integration av självständiga offentliga bolag

Sektortillhörighet beroende på vem bolaget betjänar och förekomst av konkurrens	den offentliga upphandlingen:	
	sker i konkurrens med privata aktörer	sker inte i konkurrens med andra
det offentliga bolagets tjänster köps huvudsakligen av: offentliga myndigheter och liknande	bolaget ingår i bolagssektorn	bolaget ingår i sektorn offentlig förvaltning
självständiga bolag och privata aktörer	bolaget ingår i bolagssektorn	bolaget ingår i bolagssektorn

Ett självständigt offentligt bolag som har sina huvudsakliga intäkter från konkurrensutsatt verksamhet ingår i bolagssektorn. För ett offentligt bolag som huvudsakligen säljer till myndigheter och när denna försäljning inte är utsatt för konkurrens t.ex. i form av upphandling där bolaget får lägga anbud på samma villkor som privata aktörer, gäller att bolaget då ska betraktas som en osjälvständig del av myndighetens verksamhet. Det innebär att bolaget ska ingå i samma institutionella sektor som myndigheten.

Redovisning i NR enligt ENS95

Generellt sett betraktats offentliga bolag som självständiga och ingår då i bolagssektorn. Undantag görs för bolag som till övervägande del är beroende av direkta bidrag för att finansiera sin verksamhet. I den nuvarande redovisningen ingår offentligt ägda bolag som till mer än 50 procent är beroende av bidrag från myndigheter, i samma institutionella huvudsektor som den finansierande myndigheten.

Exempel på detta finns bl.a. inom staten där några kända kulturinstitutioner som bedriver sin verksamhet i bolagsform inte förmår finansiera sin verksamhet enbart med biljettintäkter och försäljning och därmed grupperas tillsammans med andra statliga myndigheter t.ex. Kungliga Dramatiska Teatern AB och Kungliga Operan AB.

I bedömningen av vad som är egna försäljningsintäkter har försäljning till den myndighet som äger bolaget tagits med även i sådana fall där det offentliga bolaget är den enda leverantören eller en av flera offentligt ägda leverantörer av motsvarande tjänster till myndigheten.

Redovisning i NR enligt ENS2010

Det finns flera tusen offentligt ägda bolag och det kommer att ta viss tid att gå igenom alla dessa enligt de nya kriterierna. NR har därför inledningsvis koncentrerat arbetet på de enheter som bedöms få stor påverkan för redovisningen. I ett första steg kommer 25 bolag och stiftelser att flyttas över till den offentliga förvaltningen i NR:s redovisning. Av dessa är det först och främst fyra sjukhusaktiebolag inom Stockholms läns landsting som är värda att nämnas.

Dessa fyra är:
Södersjukhuset AB
Danderyds sjukhus AB
Södertälje sjukhus AB
S:t Eriks ögonsjukhus AB

Det äldsta av dessa bolag är Danderyds sjukhus AB som bildades hösten 1999. Övriga sjukhus har övergått till bolagsform efter millennieskiftet.

När offentliga bolag får ändrad sektortillhörighet innebär det även att bolagens produktion och andra resultatposter redovisas som del av de offentliga myndigheterna och inte som en del av näringslivet. I stort sett flyttas värden från näringslivets del av redovisningen i NR till myndigheterna. I de fall värderingsgrunderna i NR skiljer sig mellan dessa verksamhetsområden kommer det att uppstå en liten skillnad t.ex. mellan förädlingsvärdet (bidraget till BNP) före och efter förändringen.

En annan principiell skillnad mellan näringslivet och offentlig förvaltning är beräkningen av produktion och förädlingsvärde i volym. För vissa offentliga tjänster uppskattas volymutvecklingen med hjälp av indikatorer i stället för att korrigera nominella värden med prisutvecklingen på tjänsterna. Detta är bland annat fallet för sjukvårds- och utbildningstjänster.

Skillnaden i den nominella värderingen av produktion och förädlingsvärde mellan enheter inom bolagssektorn (marknadsproducenter) respektive offentlig förvaltning (icke-marknadsproducenter) utgörs av det som i NR benämns driftsöverskott, netto som illustreras av exemplet i tabell c.1. I detta något förenklade exempel säljer bolaget endast till myndigheter. Driftsöverskottet, netto kan närmast jämföras med affärsredovisningens rörelseresultat efter avdrag för avskrivningar men före extraordinära och finansiella poster. För enheter inom offentlig förvaltning antas detta vara lika med noll.

För offentlig förvaltning uppskattas produktionsvärdet utifrån summan av nedlagda kostnader (960) inklusive kapitalförslitning. I redovisningen enligt ENS95 motsvarar produktionsvärdet bolagets intäkter från myndigheter (1000). Skillnaden däremellan är som nämnts driftsöverskott, netto (40). Intäkterna kommer istället att redovisas som en transferering (anslag) från ägaren (myndigheten) till bolaget. Detta anslag ska täcka de utgifter bolaget har och som utgör offentlig konsumtion (960).

Då bolaget ingår i den offentliga förvaltningssektorn kommer redovisningen av konsumtionsutgifterna fortsatt att ingå i samma sektor som de myndigheter som finansierar verksamheten. Den enda återstående skillnaden mot ENS95 är fördelningen mellan sociala naturaförmåner och övrig offentlig konsumtion.

Tabell c.1 Exempel på skillnader i redovisning av självständiga offentliga bolag när de redovisas inom näringslivet eller inom offentlig förvaltning

	produktion inom näringslivet	produktion inom offentlig förvaltning
Produktion	1000	960
Insatsförbrukning	300	300
Förädlingsvärde/bidrag till BNP	700	660
Arbetskraftskostnader	600	600
Driftsöverskott, brutto	100	60
Kapitalförslitning	60	60
Driftsöverskott, netto	40	0
Räntekostnader (-)	10	10
Transferering från ägaren (+)	-	1000
Konsumtionsutgifter (-)	-	960
Sparande	30	30
Investeringar	20	20
Finansiellt sparande	10	10

När myndigheter köper tjänster från bolag som konsumeras individuellt t.ex. vård, omsorg och utbildning redovisas det som sociala naturaförmåner (direktford offentlig konsumtion) men när offentliga förvaltningsenheter tillhandahåller tjänsten med egen personal utgör det en del av offentlig konsumtion inom enheten. Den senare kommer i redovisningen enligt ENS2010 att vara högre och de sociala naturaförmånerna lägre.

I övrigt kommer det inte att uppstå några skillnader i redovisningen. Andra utgifter och intäkter såsom räntor, pensioner och investeringar bokförs på samma sätt oavsett sektortillhörighet.

Påverkan på saldon i NR

När offentliga bolag flyttas från näringslivet till offentlig förvaltning innebär det att bidraget till BNP i volymtermer kan komma att ändras marginellt. Det går inte på förhand att ange hur stor inverkan blir men det kan inte uteslutas att den för enskilda år kan få viss betydelse på BNP-nivån.

Den förändrade redovisningen i nominella värden påverkar produktionsvärdet, förädlingsvärdet och värdet på den offentliga konsumtionen lika mycket. I praktiken har de icke-konkurrensutsatta offentliga bolagen ofta låga rörelseresultat vilket innebär att förändringen mellan de båda sätten att redovisa blir marginell.

Ser man till vilken del av ekonomin som bidragit till BNP sker en överflyttning från näringslivet till offentliga myndigheter i och med att de icke-konkurrensutsatta bolagen betraktas som en förlängd del av den ägande myndighetens verksamhet.

d. EU-momsen

Innebörden av förändringen

Nationalräkenskaperna ger för närvarande en bild av att EU har beskattningsrätt för mervärdesskatt i medlemsstaterna (MS). Detta är felaktigt och ska rättas till. Det finns ingen direkt koppling mellan faktiskt betald moms och EU:s momsbaseade avgift. I själva verket baseras en del av EU:s intäkter på en kalkylerad momsintäkt. Denna kalkyl utgår från av EU fastställda momssatser som inte behöver överensstämma med de faktiska momssatser på varor och tjänster som en MS väljer att ta ut.

Momsbetalningar i NR som för närvarande redovisas som betalade direkt till EU ska redovisas som betalade till den svenska staten. Betalningen av den del av EU-avgiften som baseras på momsen ska istället redovisas som en transferering från staten till EU.

Redovisning i NR enligt ENS95

Enligt ENS95 delas den totalt erlagda momsen upp i två delar, en del som utgör intäkt till den svenska staten och en del som intäkt till EU. I båda dessa fall redovisas beloppen till vad som är upplupet under redovisningsperioden. I NR görs således en justering av momsbeloppen eftersom de betalas in till staten i efterhand. Vanligtvis betalas moms månaden efter att betalningsskyldigheten uppstår.

I NR redovisas endast totalt erlagd moms. Även om pengarna förmedlas via den svenska staten redovisas de som direkt betalda från de momspliktiga i Sverige till EU. Detta ger ett sken av att EU har rätt att debitera moms i MS. EU-avgiften är en del av statens utgifter som sammantaget inte får överstiga det s.k. utgiftstaket. Den faktiska betalningen från svenska staten till EU kan i undantagsfall skilja sig från det som redovisas i NR om staten t.ex. väljer att skjuta fram betalningen till ett senare år.

Redovisning i NR enligt ENS2010

All erlagd moms redovisas som intäkt till staten. Den del av EU-avgiften som är momsbasead redovisas som en transferering från staten till EU.

Den sammanlagda effekten av den förändrade redovisningen är att BNI kommer att vara högre. I vilken mån detta kommer att ändra fördelningen av den BNI-baserade EU-avgiften mellan MS går inte att uppskatta enbart utifrån Sveriges NR. Förändringen av Sveriges BNI-avgift kommer att vara marginell, detta med tanke på att den momsrelaterade delen av EU-avgiften utgör knappt en procent av totala BNI. För vissa transaktioner görs undantag från den generella principen om kostnadsredovisning i NR. Detta gäller bland annat den momsbaseade EU-avgiften som redovisas det kvartal den förfaller till betalning.

Momsintäkten till EU tas bort i NR:s redovisning vilket innebär att nettot för primära inkomster mot utlandet ökar med motsvarande belopp. Den momsbaseade EU-avgiften redovisas istället tillsammans med den BNI-baserade avgiften som transferering. Då intäkter och kostnader ökar lika mycket får förändringen över en längre tidsperiod ingen påverkan på det finansiella sparandet. Däremot kan det för enskilda år uppstå skillnader som tar ut varandra sett över en längre tidsperiod. Det beror på att återbetalningar ska redovisas kassamässigt d.v.s. när de kommer in i statskassan och inte hänförs till den period återbetalningen avser.

Påverkan på saldon i NR

Förändringen får ensidig påverkan på BNI som enligt ENS2010 redovisas till ett högre värde. Övriga förändringar på saldon som disponibel nationalinkomst, sparande och finansiellt sparande beror på om det uppstår omfördelningseffekter mellan MS till följd av att BNI redovisas till andra värden än tidigare. Sådana omfördelningseffekter kan endast påverka BNI-avgiften för år 2010 och senare eftersom avgiften för dessa år ännu inte är definitivt fastställd.

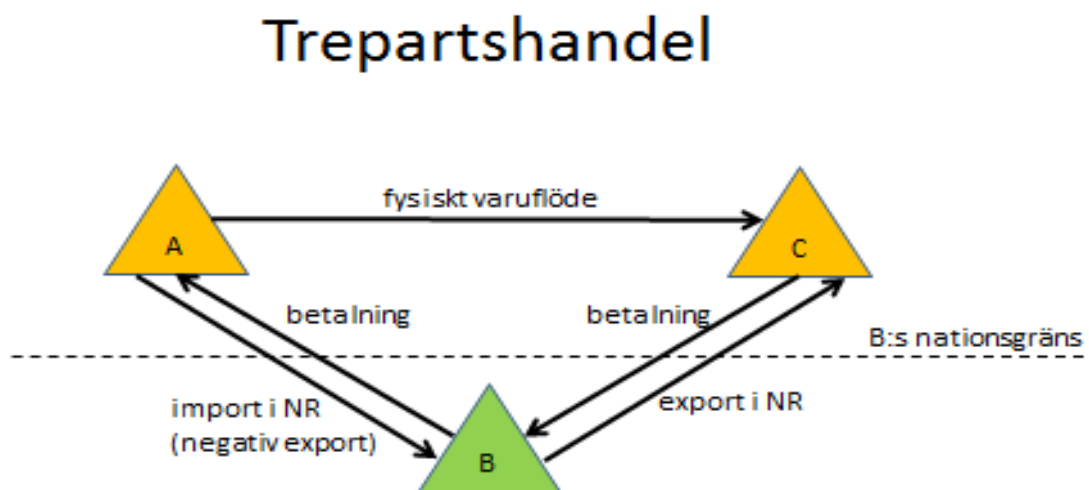
Den ändrade redovisningen av momsen påverkar däremot inte skattekvoten. All moms som tas in av den svenska staten har sedan tidigare varit del av de samlade skatteintäkterna till den svenska offentliga förvaltningen.

e. Trepårtshandel (merchanting)

Motivet till förändringen

Det övergripande skälet till denna förändring är att öka jämförbarheten mellan olika länders uppgifter om export och import. Trepårtshandel avser transaktioner mellan tre parter där tillverkaren (A) och köparen (C) har sin ekonomiska hemvist i ett annat land än den som förmedlar transaktionen (B), t.ex. en partihandlare (se figur nedan). För att det ska betraktas som trepårtshandel får varan som förmedlas inte tas in och säljas i det land förmedlaren har sin hemvist d.v.s. passera förmedlarens nationsgräns.

Figur e.1 Illustration över varu- och betalningsströmmarna vid trepårtshandel

Ett exempel på sådan trepårtshandel är när en svensk turist på ett finskt fartyg köper varor som är tillverkade i Sverige. Givet att fartygsbutiken är registrerad i Finland och att varorna är köpta direkt från Sverige så förmedlar handlaren varor mellan två utländska parter utan att

dessa varor tas in i Finland. Detta är exempel på import till Sverige av en handelstjänst producerad i Finland.

Normalt är det statistikmyndigheten i det land där handelstjänsten skapats som har information om dess omfattning och värde. Däremot har det inte varit möjligt att notera detta som import av en handelstjänst i det varuimporterande landets räkenskaper eftersom värdet av handelstjänsten har ingått som en integrerad del i varuvärdet. Dessutom har exportvärdet i det tillverkande landet noterats som export till handlarens land och inte till det land där köparen finns. Denna hantering av trepartshandel har därför gett upphov till skillnader när man jämför utrikeshandelstatistiken mellan olika länder.

Det land som har sålt en handelstjänst har noterat detta i utrikeshandeln med tjänster medan de länder som exporterat respektive importerat varan har noterat detta i utrikeshandeln med varor dock till/från fel land. När man sedan önskar jämföra export och import mellan länder kommer värden indelade efter vilken produktgrupp handeln avser och med vilket land handeln de facto gjorts inte att stämma överens p.g.a. att uppgifterna hanterats olika i de inblandade ländernas statistiska redovisning.

En av de bärande principerna i nationalräkenskaperna är att transaktioner noteras vid ägarbyte. Men när det gäller utrikeshandel med varor har undantag tidigare gjorts från denna huvudregel. Av praktiska skäl har transaktionen istället noterats när varan tagits in i landet och därmed fångats i tullens uppgifter.

Med ENS2010 införs en striktare tillämpning av huvudregeln och detta får konsekvenser framförallt för redovisningen av utrikeshandeln i NR. Genom denna förändring kommer skillnaderna mellan ländernas redovisning av utrikeshandeln inte längre att påverkas av den statistiska hanteringen av trepartshandel.

Redovisning i NR enligt ENS95

Trepartshandel i NR omfattar två olika typer av internationell varuhandel. Den ena är av den traditionella typ som beskrivs ovan där t.ex. en utländsk kund via en svensk mellanhand köper varor från en tillverkare utanför Sverige och varan förs direkt eller via ett lager i utlandet till kunden.

Den andra typen, som även kallas merchanting, kan enklast beskrivas som att svenska företag helt eller delvis förlagt varubearbetningen utomlands och att den färdiga varan sedan säljs till utländsk kund utan att tas hem till Sverige. Varorna faktureras från Sverige och intäkten ska förutom tillverkningskostnaden även täcka kostnader som företagen haft i Sverige, t.ex. för FoU, företagsadministration och marknadsföring. I detta fall är det företagets egenutvecklade produkter som tillverkas och säljs utomlands.

I enlighet med ENS95 bokförs export och import av varor när dessa passerar svensk gräns. Handel mellan EU:s medlemsstater (MS) behöver inte deklarerats när varorna passerar gräns mellan MS. Med Sveriges EU-medlemskap har omfattningen av tullens uppgifter därför minskat. Istället har motsvarande uppgifter samlats in direkt från företagen.

Värdet av handelstjänsten vid trepartshandel utgörs av skillnaden mellan försäljningspriset och priset på de inköpta varorna. Denna tjänst ingår i utrikeshandeln med tjänster (se tabell e.1) och redovisas även i de svenska företagens nettoomsättning. Bruttovärdet av de i utlandet producerade varorna ingår inte i redovisningen eftersom varorna inte tas in i Sverige.

Tabell e.1 Exempel på trepartshandel med textilvaror

Tillgång och användning per produkt, nominella värden

TILLGÅNG	Produktion	Import	Handels- marginal	Produktskatt - subvention	Summa tillgång
Produktgrupp SNI					
C13-C15 Textil, kläder och läder	5	50	35	10	100
G45-G47 Handel m.m.	20				20
ANVÄNDNING	Förbrukning i produktion	Konsumtion	Bruttoinveste- ring och lager	Export	Summa användning
Produktgrupp SNI					
C13-C15 Textil, kläder och läder	25	60	5	10	100
G45-G47 Handel m.m.				20	20

Redovisning i NR enligt ENS2010

Den förändrade behandlingen av trepartshandel får först och främst konsekvenser för det land som producerar handelstjänsten. I enlighet med ENS2010 ska skillnaden i varans värden mellan inköp och försäljning ska inte längre bokföras i utrikeshandeln med tjänster utan istället bokföras i utrikeshandeln med varor. Varan ska noteras när den byter ägare även om den inte formellt tas in i ägarens hemland. Men dess värde ska bokföras som negativ export när den köps och som export när den säljs. Mellanskillnaden påverkar därmed varuexporten för den produktgrupp varan tillhör (se tabell e.2).

Tabell e.2 Exempel på trepartshandel med textilvaror, ny redovisning

Tillgång och användning per produkt, nominella värden

TILLGÅNG	Produktion	Import	Handels- marginal	Produktskatt - subvention	Summa tillgång
Produktgrupp SNI					
C13-C15 Textil, kläder och läder	5	50	35	10	100
G45-G47 Handel m.m.	20				20
ANVÄNDNING	Förbrukning i produktion	Konsumtion	Bruttoinveste- ring och lager	Export	Summa användning
Produktgrupp SNI					
C13-C15 Textil, kläder och läder	25	60		30	120
G45-G47 Handel m.m.					

I de fall inköp och försäljningen sker i olika redovisningsperioder (år, kvartal) ska inköpet registreras som export med negativt värde för den period då köpet genomförs. Exporten med negativt tecken (=import) motsvaras i detta fall av en lagerökning. Ägarprincipen innebär således att varulager kan innehåsa i utlandet. I den period varorna säljs registreras detta som export och mellanskillnaden mellan inköpsvärdet och försäljningsvärdet noteras som produktion av en handelstjänst.

Volymberäkning/prisindex

Den nya redovisningen av trepartshandel innebär att exporten får en ändrad produktsammansättning. Vid volymberäkningar används prisindex för specifika produktgrupper och prisutvecklingen skiljer sig normalt åt mellan dessa produktgrupper. När produktsammansättningen ändras kan detta ge upphov till ändrade värden för den totala exporten då den sammanvägs med basårets eller referensårets priser.

Förändringar av det statistiska underlaget till NR

Nationalräkenskaperna baserar uppgifter om export och import på det tillgängliga statistiska underlaget i form av utrikeshandelsstatistik. Genom att utrikeshandelsstatistiken regleras av andra förordningar än NR har man inte möjlighet att fullt ut införa de förändrade kriterierna för utrikeshandels omfattning, ägarbyte kontra gränspassage. I enkäten frågar man särskilt om trepartshandel och inkluderar handelsmarginalen i tjänsteexporten. Redovisningen av tjänsteexporten kommer därmed att ändras i enlighet med redovisningen i NR.

En konsekvens av att de statistiska undersökningarna som ligger till grund för NR inte har möjlighet att införa ägarbytesprincipen är att redovisningen av varor som köps i utlandet men inte tas in till ägarens land fortsatt kommer att vara ofullständigt redovisade. Särskilt kommer detta att gälla varuhandelslager i utlandet.

Påverkan på saldon i NR

Nominellt har denna förändring ingen påverkan på BNP eller BNI men som nämnts ovan kan en viss påverkan på BNP uttryckt i volym bli en konsekvens av att handelsmarginalen redovisas som en del av varuvärdet och därmed vägs samman med motsvarande varupris som vikt istället för priset på varuhandelstjänsten. Det går inte på förhand att säga något om riktningen på denna förändring.

f. Lönebearbetning i utlandet

Innebörden av förändringen

Lönebearbetning kallas det i nationalräkenskaperna när varor skickas till en annan tillverkare, som i detta fall befinner sig i ett annat land, för att vidareförädlas och därefter skickas tillbaka till ägaren som bara betalar för den utförda bearbetningstjänsten. Inom företagsredovisningen omfattas detta av begreppet legoarbeta. Områden där lönebearbetning förekommer är bl.a. förädling av råvaror t.ex. olja och uranmalm.

I detta sammanhang är det precis som i fallet trepartshandel tillämpningen av principen för när en transaktion ska anses ha ägt rum som ändrats. Tidigare ansågs en vara av praktiska skäl som exporterad/importerad när den passerade en landsgräns. Men enligt ENS2010 ska principen om ägarbyte även ligga till grund för varuhandel mellan länder. Genom den striktare tillämpningen av ägarbytesprincipen ändras redovisningen av lönebearbetning i NR.

Det betyder först och främst att värdet av transaktionen endast motsvarar kostnaden det beställande företaget har för själva bearbetningen. De lönebearbetade varorna kommer att ingå i det ägande företagens lager hela tiden, vilket stämmer bättre överens med företagets redovisning. Därmed undviks en möjlig orsak till felaktigheter i NR:s redovisning.

Redovisning i NR enligt ENS95

När en vara skickas utomlands för lönebearbetning redovisas hela varuvärdet, först som export och när varan returneras som import. Skillnaden mellan dessa två värden exklusive eventuella transportkostnader motsvarar värdet av bearbetningen.

Tabell f.1 Exempel på lönebearbetning inom petroleumindustrin

Tillgång och användning per produkt, nominella värden

TILLGÅNG	Produktion	Import	Handels- marginal	Produktskatt - subvention	Summa tillgång
Produktgrupp SNI					
B05-B09 Gruvor och mineralutvinning		60			60
C19 Petro- och stenkolsprodukter	40+(60)				40+(60)
ANVÄNDNING	Förbrukning i produktion	Konsumtion	Bruttoinvestering och lager	Export	Summa användning
Produktgrupp SNI					
B05-B09 Gruvor och mineralutvinning	(60)				(60)
C19 Petro- och stenkolsprodukter				100	100

Lönebearbetning förekommer i båda riktningar, d.v.s. svenska företag både skickar iväg varor för lönebearbetning utomlands och tar emot varor som ska bearbetas i Sverige och sedan returneras.

I exemplet ovan tas råolja emot av ett oljeraffinaderi för att vidareförädlas och därefter returneras till ägarens land. Värdet av råoljan redovisas som import (60). Värdet av bearbetningen ingår i produktionsvärdet (40) för petroleumindustrin och tillsammans bildar dessa två värdet på den förädlade produkten som redovisas som export (100).

Oljeraffinaderiet äger inte råoljan och den utgör således inte en kostnad i verksamheten. Därmed ingår den inte i raffinaderiets förbrukning. Vi kan av exemplet se att det i redovisningen uppstår en asymmetri mellan tillgång och användning då produktgrupperna före och efter bearbetning är olika. I redovisningen har detta lösts genom att lägga till värdet av importen som förbrukning och även addera samma värde till produktionen för de branscher där lönebearbetning förekommer (dessa värden visas inom parentes i tabell f.1).

På grund av brister i det statistiska underlaget har det inte varit möjligt att identifiera varje förekomst av lönebearbetning och göra tillägg på förbrukning och produktion i enlighet med exemplet ovan. I praktiken finns dessutom statistiska skillnader mellan tillgång och användning t.ex. beroende på vilka varugrupper som uppgiftslämnande företag rapporterat förbrukning och produktion. Skillnader av dessa orsaker hanteras inom ramen för det sammanjämningsförfarande som används för varubalansavstämningen i NR.

Redovisning i NR enligt ENS2010

I den kommande redovisningen är det endast värdet av bearbetningstjänsten som ska redovisas i utrikeshandeln med varor antingen som import eller export beroende på var den utförts. I exemplet motsvaras det av produktionsvärdet (40). Redovisningen kommer att göras på den varugrupp som den färdigbearbetade varan tillhör.

Tabell f.2 Exempel på lönebearbetning, ny redovisning
Tillgång och användning per produkt, nominella värden

TILLGÅNG	Produktion	Import	Handels- marginal	Produktskatt - subvention	Summa tillgång
Produktgrupp SNI					
B05-B09 Gruvor och mineralutvinning					
C19 Petro- och stenkolsprodukter	40				40
ANVÄNDNING	Förbrukning i produktion	Konsumtion	Bruttoinvestering och lager	Export	Summa användning
Produktgrupp SNI					
B05-B09 Gruvor och mineralutvinning					
C19 Petro- och stenkolsprodukter				40	40

I redovisningen enligt ENS2010 innebär det att för den lönebearbetning som utförs i Sverige kommer värdet för varan som ska förädlas att utelämnas (importvärdet) och exportvärdet för den vidareförädlade varan att nominellt reduceras med samma belopp som det exkluderade varuvärdet. För varor som skickas för lönebearbetning utomlands utelämnas varuvärdet (exportvärdet) och importvärdet reduceras lika mycket för den, efter bearbetningen, returnerade varan.

I redovisningen kommer inget tillägg på insatsförbrukning och produktion att behöva göras för att få överensstämmelse mellan tillgången och användningen av de varugrupper för vilka lönebearbetning sker.

Ett särskilt problem som inte fångas upp av utrikeshandelsstatistiken är när ett svenskt dotterbolag i en utländsk koncern utför lönebearbetning av råmaterial som köps in i Sverige av koncernens utländska bolag och som sedan säljs i Sverige. Det svenska dotterbolaget får endast betalt för bearbetningen och därmed underskattas värdet av den färdiga varan som säljs.

I sådana fall har tillägg gjorts på produktion men i enlighet med ENS2010 redovisas förbrukningen av råvaror samt värdet av lönebearbetningen som export och värdet av den färdiga varan som import. Motsvarande justering görs när utländska dotterbolag i svenska koncerner utför lönebearbetning och den färdiga varan exporteras utan att tas in i Sverige.

Volymberäkning/prisindex

I de fall varugrupperna är olika före och efter lönebearbetningen, som t.ex. i exemplet med råolja och petroleumprodukter, kommer redovisningen enligt ENS2010 att kunna skilja sig i volym från redovisningen enligt ENS95. Skälet till detta är att prisomräkningen enligt ENS95 i ett sådant fall sker för två olika produktgrupper med olika prisindex medan prisomräkningen

enligt ENS2010 endast sker för nettovärdet av dessa som tillhör den mest förädlade av produktgrupperna d.v.s. petroleumprodukter i exemplet ovan.

Hur stor skillnaden i volym blir avgörs av hur olika prisutvecklingen varit för produktgrupperna som representerar den vara som ska förädlas i förhållande till den vidareförädlade varan.

Förändringar av det statistiska underlaget till NR

I utrikeshandelsstatistiken med varor finns viss information om lönebearbetning. Informationen är inte fullständig utan har två tillkortakommanden. Den ena är att varor som lönebearbetas och säljs från det land lönebearbetningen sker utan att tas hem till ägarens land inte registreras som lönebearbetning. Försäljningen ingår därmed i importen till och exporten från det lönebearbetande landet utan möjlighet att korrigeras.

Det andra problemet är att de koder som används för att identifiera lönebearbetning även omfattar andra varor som passerar landsgränsen men som likt de lönebearbetade varorna inte ska momsredovisas. I det första fallet underskattas värdet av de lönebearbetade varorna medan de överskattas i det senare fallet.

För utrikeshandelsstatistiken som sorterar under en annan statistikförordning än NR är det inte aktuellt att ändra redovisningsprinciper. Därmed kommer det att uppstå en skillnad mellan NR:s redovisning av export och import och den som återfinns i utrikeshandelsstatistiken. Men för år 2013 och framåt kommer utrikeshandelstatistiken med tjänster att redovisa värdet av den utförda lönebearbetningen i Sverige samt den i utlandet utförda lönebearbetningen skilt från värdet av den färdiga varan.

En konsekvens av att de statistiska undersökningarna som ligger till grund för NR inte kommer att införa ägarbytesprincipen är att redovisningen av varor som köps i utlandet för att vidareförädlas där och sedan inte tas in till ägarens land fortsatt kommer att vara ofullständigt fångade i redovisningen. Särskilt kommer detta att gälla insatsvarulager i utlandet. På liknande sätt är det med varor som köps av utländska företag i Sverige för att vidareförädlas här.

Påverkan på saldon i NR

Nominellt har denna förändring ingen påverkan på BNP eller BNI men som nämnts ovan kan en viss påverkan på BNP uttryckt i volym bli en konsekvens av att prisutvecklingen skiljer sig åt mellan den bearbetade och den färdiga varan.

g. Extraordinära utdelningar

Innebörden av förändringen

Extraordinära utdelningar är utdelningar som överstiger vad som enligt nationalräkenskaperna motsvarar bolagets utdelningsbara inkomster under föregående verksamhetsår. I NR ska dessa inte redovisas tillsammans med utdelningarna utan istället bokföras som en finansiell transaktion, minskning av ägarandelar.

En av orsakerna till att utdelningarna är högre än bolagets inkomster närmst föregående år är reavinster från försäljning av fastigheter och värdepapper. I NR räknas inte dessa som inkomster från produktion och ska därför inte ingå i utdelning på aktier och andra ägarandelar.

Den utdelningsbara inkomsten motsvarar i företagsbokföringen närmast verksamhetens rörelseresultat inklusive ränte- och utdelningsintäkter men före övriga finansiella poster.

Det är emellertid svårt att fastställa källan till utdelningar och därför har ett högsta belopp för utdelningarna satts lika med de utdelningsbara inkomsterna under ett år. Även om utdelningarna håller sig inom denna ram kan extraordinära utdelningar förekomma om bolaget har en uttalad utdelningspolicy som ger ett lägre värde på den normala utdelningen än vad som faktiskt delats ut.

Genom att särskilja extraordinära utdelningar från offentliga bolag till myndigheter så att de inte påverkar myndighetens finansiella sparande (budgetsaldo) undviker man möjligheten för myndigheter att manipulera med de egna bolagens utdelningar i syfte att frisera resultatet och kunna redovisa ett högre finansiellt sparande än vad som annars skulle vara fallet.

Redovisning i NR enligt ENS95

De justeringar som i dagsläget görs i NR avseende utdelningar är de som görs av statligt ägda bolag. När dessa bolag gör stora utdelningar till staten av engångskaraktär redovisas dessa som finansiella transaktioner istället för som utdelningar. Tydliga exempel på detta är Riksbankens extraordinära utdelningar åren efter sekelskiftet som gjordes utöver den normala utdelningen enligt de egna riktlinjerna.

Tabell g.1a Riksbanken i NR:s realräkenskaper enligt ENS95, förenklad

Realräkenskaperna	år	1999	2000
Driftsöverskott, netto		0	0
Kapitalinkomster (+)		8400	9600
Ränteutgifter (-)		400	500
Transfereringsutgifter, netto (-)		600	600
Utdelningsbara inkomster		7400	8500
Utdelningar (ägaruttag)			9800
Sparande, netto			-1300
Kapitalbildning, netto			-100
Finansiellt sparande			-1200

I den nuvarande redovisningen av Riksbanken i NR:s realräkenskaper bokförs alla utdelningar enligt riktlinjerna som utdelning. För år 2000 var det 9,8 miljarder kronor som levererades in till statsverket. Det finansiella sparandet enligt NR var negativt vilket delvis beror på att Riksbanken även gör stora reavinster i handeln med värdepapper som inte redovisas som inkomster i NR men kan användas för olika ändamål.

Riksbanken gjorde extraordinära utdelningar på vardera 20 miljarder åren 2001 och 2002. Sådana extraordinära utdelningar redovisas i NR:s finansräkenskaper som minskning av ägarandelar och betalas genom att Riksbanken lämnar tillbaka statsobligationer. Ägarandelarna utgörs av värdet på Riksbankens fonder och egna kapital.

Tabell g.1b Riksbanken i NR:s finansräkenskaper enligt ENS95, förenklad

Finansräkenskaperna år 2000, miljoner kronor

Förändring av tillgångar			Förändring av skulder	
Staten	Riksbanken	kontopost	Riksbanken	Staten
		F.22 inlåning		
	-9800	F.4 obligationer		-9800
		F.51 ägarandelar		
+9800	-9800	påverkan på finansiellt sparande		

För enkelhets redovisar vi i tabell g.1b endast de transaktioner som hänger samman med utdelningarna och vi antar att all utdelning förmedlas genom att Riksbanken annullerar statsobligationer till motsvarande värde. I så fall bokförs utdelningen som levereras till staten som i tabell g.1b ovan.

Utdelningens påverkan på det finansiella sparandet är givetvis lika stor som själva utdelningen. Det finansiella sparandet är ett viktigt mått på om statens inkomster är i balans med åtagandena i form av utgifter för olika ändamål. När man tar av sparade medel för konsumtion redovisas det som en finansiell transaktion med påverkan på det finansiella sparandet. Sparade medel som flyttas mellan två enheter inom den offentliga sektorn ska inte påverka det finansiella sparandet. Det är av den anledningen som extraordinära utdelningar redovisas som rent finansiella transaktioner utan påverkan på det finansiella sparandet.

Redovisning i NR enligt ENS2010

Att identifiera och uppskatta storleken på extraordinära utdelningar är ett komplicerat och därmed tidsödande arbete. För att Sverige ska leva upp till de krav som ställs på medlemmar i EU kommer den huvudsakliga insatsen vara inriktad på att identifiera extraordinära utdelningar från offentligt ägda bolag till myndigheterna. Den största enskilda förändringen som hittills kunnat noteras avser Riksbankens utdelningar till staten. Redan tidigare har sådana utdelningar identifierats för andra statliga bolag och redovisningen ändrats i enlighet med de riktlinjer som Eurostat tagit fram för redovisningen av konvergenskriterierna för EU:s monetära union (EMU).

I tabell g.2a redovisas hur redovisningen i NR:s realräkenskaper ändras i enlighet med ENS2010. Exemplet avser år 2000 men det är värt att notera att justeringar av Riksbankens utdelningar inte kommer att behöva göras varje år. Riksbankens riktlinjer för utdelning till staten håller sig i genomsnitt inom ramarna för principerna i ENS2010. Det är endast för de då utdelningarna överstiger den s.k. utdelningsbara inkomsten som justeringar behöver göras t.ex. för år 2000.

För dessa år sätts utdelningarna lika med den utdelningsbara inkomsten. Som framgår av tabell g.2a är den utdelningsbara inkomsten år 2000 endast 7,4 miljarder medan utdelningarna faktiskt var 9,8 miljarder vilket medför att utdelningarna justeras ned med 2,4 miljarder. Observera att förutom den faktiska utdelningen så är siffrorna inte exakta utan ska ses som en illustration till den förändrade redovisningen.

Tabell g.2a Riksbanken i NR:s realräkenskaper enligt ENS2010, förenklad

Realräkenskaperna, miljoner kronor			
	år	1999	2000
Driftsöverskott, netto		0	0
Kapitalinkomster (+)		8400	9600
Ränteutgifter (-)		400	500
Transfereringsutgifter, netto (-)		600	600
Utdelningsbara inkomster		7400	8500
Utdelningar (ägaruttag)			9800
därav extraordinärt			2400
Netto utdelningar i NR			7400
Sparande			1100
Kapitalbildning, netto			-100
Finansiellt sparande			1200

Genom att det belopp som överstiger den utdelningsbara inkomsten behandlas som en extraordinär utdelning noteras den som en minskning av statens ägarandelar i Riksbanken. Den justerade utdelningen innebär framför allt att Riksbankens finansiella sparande redovisas 2,4 miljarder högre och statens till motsvarade belopp lägre. Detta framgår även av den finansiella redovisningen i NR:s finansräkenskaper enligt ENS2010 (se nedan).

Tabell g.2b Riksbanken i NR:s finansräkenskaper enligt ENS2010, förenklad

Finansräkenskaperna år 2000, miljoner kronor

Förändring av tillgångar			Förändring av skulder	
Staten	Riksbanken	kontopost	Riksbanken	Staten
		F.22 inlåning		
	-9800	F.4 obligationer		-9800
-2400		F.51 ägarandelar	-2400	
+7400	-7400	B.9 påverkan på finansiellt sparande		

Påverkan på saldon i NR

Som framgår av redogörelsen ovan påverkas den offentliga förvaltningens sparande och finansiella sparande av denna förändring genom att de i båda fallen blir lägre. Justeringen av de extraordinära utdelningarna, som för vissa år redovisas med högre belopp, görs på den offentliga förvaltningens tillgångssida vilket innebär att Maastrichtskulden inte påverkas av förändringen.

h. Avtalspensioner

Innebörden av förändringen

Som en följd av att de nya riktlinjerna enligt ENS2010 införs tas statens pensions-skuld med i redovisningen över statens finansiella skulder. Det har tidigare varit oklart i vilken utsträckning de så kallade icke-fonderade pensionsåtagandena inom den offentliga förvaltningen ska tas med i balansräkningen som en skuld. Nu har det emellertid gjorts tydligt att alla pensionsåtaganden för de anställda som tas upp som en skuld i arbetsgivarens balansräkning även ska ingå som en skuld i nationalräkenskaperna.

Det har således ingen betydelse om åtagandet är tryggt genom en kreditförsäkring eller som i fallet med offentliga myndigheter genom deras beskattningsrätt. Den skuld som tas med är den som redovisas i statens balansräkning från och med 1998. Valet av år 1998 beror på att skulden för tidigare år inte tillnärmelsevis varit beräknad med samma noggrannhet som för år 1998 och senare.

Motsvarande skuld inom kommuner och landsting som är intjänad fr.o.m. 1998 togs med i NR i samband med den allmänna översynen 2010. Vid den tidpunkten var det redan klart att riktlinjerna skulle förtydligas men då saknade NR nödvändiga resurser för att även inkludera den statliga delen. Under 2011-2013 har ett projekt arbetat med att komplettera redovisningen av pensioner vilket bl.a. innebär att även redovisningen mot utlandet kommer att vara bättre.

Sammanställningen av pensioner ses också över inför förändringar i september 2014. Pensions-skulder tas inte med i den s.k. Maastrichtskulden. Det innebär att förändringarna endast får inverkan på konvergenkriteriet för den offentliga förvaltningens finansiella sparande.

Redovisning i NR enligt ENS95

Pensionsavtalen för anställda inom den offentliga förvaltningen omfattar tre delar. Två av dessa är avgiftsbestämda och fonderade. Det gäller individuell ålderspension och i förekommande fall kompletterande ålderspension. Dessa två delar ingår i NR:s redovisning. Pensions-skulden är fonderad i försäkringsbolag och pensionsfonder och placerad utanför den offentliga förvaltningen.

Den tredje delen är den förmånsbaserade pensionen för anställda med inkomster överstigande 7,5 inkomstbasbelopp. För dessa redovisas premier och ersättningar i NR däremot finns endast skulden för anställda inom kommuner och landsting med i NR om den är intjänad från och med 1998. Övriga förmånsbaserade avtalspensioner för offentligt anställda ingår inte i redovisningen enligt ENS95.

Redovisning i NR enligt ENS2010

Redovisningen av pensioner i NR är uppdelad på finansiella respektive reala räkenskaper. I finansräkenskaperna är förändringen mest omfattande eftersom värden för posterna in- och utgående pensionsbehållning samt övriga förändringar påverkas kraftigt. I den reala redovisningen är det däremot endast värden för kapitalavkastningen som läggs till de befintliga posterna enligt exemplet nedan.

Pensionssystemet är icke-fonderat vilket innebär att skulden i statens balansräkning inte motsvaras av faktiska avsättningar i form av värdepapper eller liknande utan utgör en fordran på statsverket. Förutsättningen att ta med det i NR är att systemets olika poster såsom premier och pensions-skuld är försäkringsmässigt beräknade.

För förmånsbaserade pensionssystem i NR gäller att förändringar i den försäkringsmässigt beräknade skulden, som inte beror på ändringar i beräkningsgrunderna, ska redovisas som utgifter för den sektor som garanterar pensionsutfästelsen. Bland beräkningsgrunderna återfinns diskonteringsränta och livslängdsantaganden. De utgifter som pensionsåtagandet innebär bokförs antingen som sociala avgifter eller kapitalutgifter. Kapitalinkomst för hushållen som ingår som kostnad i hushållens egenavgifter redovisas enligt tabellen nedan.

Tabell h.1 Redovisning av statens förmånsbaserade pensionsskuld i NR, miljoner kronor⁸

	2004	2005	2006
Ingående pensionsskuld (FiR)	133234	137536	158001
Arbetsgivares sociala avgifter, netto (RR)	6066	6057	5678
Hushållens egenavgifter (RR)	2923	3148	3182
Pensionsförmåner/-ersättningar (RR)	6139	6485	6649
Ändrad pensionsskuld genom sparande och transfereringar (RR och FiR)	2850	2720	2211
Ändrad pensionsskuld genom nyanslutning (FiR)	-46	9025	0
Övriga förändringar (FiR)	1498	8720	-1034
därav ändrad diskonteringsränta (FiR)		11087	
därav indexering (FiR)	1183	294	1002
därav ändrade beräkningsgrunder (FiR)		-1009	
därav andra övriga förändringar (FiR)	315	-1652	-2036
Utgående pensionsskuld (FiR)	137536	158001	159178

Värdet av produktion och konsumtion i offentliga myndigheter uppskattas utifrån de kostnader som verksamheten har. En av dessa kostnader utgörs av sociala avgifter som därmed har betydelse för myndigheternas bidrag till BNP. De sociala avgifterna hämtas ur den statliga redovisningen och ändras därför inte. Däremot ingår inte kapitalkostnader i beräkningen av bidraget till BNP. I pensionssystem som är fonderade ger kapitalavkastningen ett tillskott som ökar det reala värdet på den framtida pensionen och det är denna motsvarighet som läggs till i redovisningen enligt ENS2010.

För icke-fonderade system ska kapitalavkastningen likställas med det som benämns; *uppräknings av skulden med antagen grundränta*. Detta är den skuldökning som beror på att tidpunkten för pensionsutbetalningen kommit ett år närmare i tiden. Därmed får tidsfaktorn vid diskontering minskad inverkan och skillnaden mellan skuldens värde och den framtida utbetalningen avtar. I exemplet ovan görs ett antagande om en grundränta på 2,5 procent vilket även överensstämmer med den ränta som användes fram till 2005.

⁸ Det nya innehållet i NR är market i fetstil. Tabellen omfattar förändringarna i NR:s reala räkenskaper (RR) respektive i NR:s finansräkenskaper (FiR)

Ändringar av grundräntan påverkar skuldens storlek men för att skulden i NR ändå ska vara densamma som i statens årsredovisning bokförs effekten av ändrade beräkningsgrunder separat som övriga förändringar av skulden. Sådana förändringar ingår således inte i NR:s redovisning av statens kostnader eller sparandet.

Konsekvenserna av den ändrade redovisningen av statens pensionsskuld är i huvudsak att statens utgifter enligt NR kommer att vara högre. Höjningen motsvaras av den beräknade kapitalavkastningen. I tabellen ovan redovisas dessa under posten hushållens egenavgifter. De högre utgifterna för staten leder till att det redovisade sparandet kommer att i motsvarande grad vara lägre.

Statens pensionsskuld, som utgörs av tillgångar hos hushållen och benämns som pensionsbehållning i tabellen, blir givetvis också högre i NR:s redovisning. De övriga förändringarna som kompletterar förklaringen av pensionsskuldens respektive behållningens förändring ingår inte i redovisningen av kostnader och intäkter, utgifter och inkomster, eller finansiella transaktioner i NR.

I NR-systemet redovisas förändringar som inte påverkar sparandet eller det finansiella sparandet separat. Övriga förändringar kan vara av tillfällig art eller utanför enhetens kontroll. Ett exempel på en sådan förändring kan vara inflationen, vilket beskrivs separat från enhetens normala ekonomiska aktivitet och transaktioner med andra enheter.

Påverkan på saldon i NR

Den mest markanta påverkan på saldon i NR är att statens skuld redovisas till avsevärt högre belopp. Den ökade skulden motsvarar ca 5 procent av BNP. Men pensionskulden ingår inte i den s.k. Maastrichtskulden som utgör ett av konvergenzkriterierna för EMU. För hushållens del blir pensionstillgångarna i motsvarande grad högre.

Dessutom förändras det redovisade sparandet för staten respektive hushållen. Statens sparande blir lägre då kapitalavkastningen på pensionsbehållningen bokförs som kostnad och inkomst för hushållen. Visserligen sparas dessa pengar inom staten men tillgodoräknas hushållen i deras pensionsbehållning. Av tabellen ovan kan vi konstatera att storleksordningen är drygt 3 miljarder vilket motsvarar drygt 0,1 procent av BNP. Denna förändring leder således till att offentliga förvaltningens finansiella sparande kommer att vara ca 0,1 procent lägre än i tidigare redovisning.

i. Särskilda dragningsrätter, SDR

Innebörden av förändringen

Skälet till förändringen är att komplettera tillgångssidan med ett värde även på skuldsidan. Förändringen innebär att det blir bättre samstämmighet mellan NR:s reala och finansiella räkenskaper genom att transaktionerna i skulden, som indirekt ingår i realräkenskaperna, även redovisas i finansräkenskaperna. IMF:s Särskilda dragningsrätter (SDR) är ett finansiellt instrument där man i NR tidigare endast redovisat tillgångsvärdet. Motparten till skulden är alla IMF:s medlemsstater. Principerna bakom NR:s finansräkenskaper är att varje tillgång ska motsvaras av en lika stor skuld i någon annan del av ekonomin eller mot utlandet. Genom att ta med SDR även på skuldsidan blir finansräkenskaperna mer fullständiga.

Redovisning i NR enligt ENS95

I NR redovisas enligt ENS95 SDR endast som en tillgång hos Riksbanken. Skulden i SDR finns inte med i NR men den kan återfinnas i Riksbankens årsredovisning. Detta gör att det finansiella sparandet beräknat från den finansiella delen av ekonomin inte stämmer överens med uppskattningen från den reala sidan (produktion, insatsförbrukning, löner, räntor etc.).

Redovisning i NR enligt ENS2010

Konsekvensen av förändringen är att även skulden av SDR kommer att tas med i NR:s redovisning. Denna skuld motsvarar vad som genom åren sammanlagt tilldelats det enskilda landet. Skulden av SDR i Riksbankens balansräkning kallas ”motpost till särskilda dragningsrätter som tilldelats av IMF”. De enda transaktioner som sker i skulden av SDR är när IMF tilldelar medlemsländerna SDR.

Tilldelning av SDR har inte tidigare redovisats i NR:s finansräkenskaper däremot har transaktioner i Riksbankens tillgångar av SDR redovisats. Detta innebär att när skuldsidan tas med i NR så kommer transaktionerna i skulden att påverka det finansiella sparandet så att det blir lägre än tidigare, beräknat från den finansiella sidan av ekonomin. Genom detta kommer det finansiella sparande beräknat från den reala respektive den finansiella delen att stämma bättre överens.

Värdet av SDR kan även förändras genom att växelkursen mellan svenska kronor och SDR ändras. Sådana förändringar noteras i NR som omvärdering av skulden/tillgången.

Påverkan på saldon i NR

Effekten av att redovisa SDR även på Riksbankens skuldsida är givetvis att skulden enligt NR hos riksbanken och den finansiella bolagssektorn blir högre. Skulden redovisas gentemot samtliga IMF:s medlemsländer men i och med att tillgångarna redan finns redovisade påverkar detta tillägg i finansräkenskaperna skulden mot utlandet. Dessutom får förändringen effekt på det finansiella sparandet de år som tilldelning av nya SDR sker.

Förändringar i presentationen av nationalräkenskaperna

I samband med övergången till ENS2010 sker det även några förändringar i presentationen av innehållet i nationalräkenskaperna (NR). De mest betydande ändringarna redovisas här och omfattar så vitt skilda områden som sociala avgifter, bruttoinvesteringar, pensioner och såsångrensning.

Avgränsning mellan sociala avgifter och löneskatter

En striktare tolkning av vad som ska ingå i sociala avgifter respektive löneskatter har gjorts i samband med övergången till ENS2010. Arbetsgivaravgifter som staten debiterar delas in i sociala avgifter och löneskatter. Sociala avgifter avser betalningar för särskilda ändamål. Betalningarna är örönmärkta för det ändamål de avser t.ex. pensionsavgifter som betalas till olika pensionsförvaltare. Över- respektive underskott mellan betalningar och erhållna ersättningar redovisas som förändring i avsättningar för framtida pensionsutbetalningar och kan inte användas för andra ändamål än de ursprungligen var avsedda för.

Löneskatter motsvarar betalningar för vilka det inte finns någon garanterad motprestation. Visserligen används stora delar av statens intäkter från arbetsgivaravgifterna till att finansiera sociala förmåner men uttaget av avgifter för de olika ändamålen är schablonmässigt. När avgiftsuttaget för en enskild förmån justerats uppåt eller nedåt har det vanligtvis inte påverkat totala arbetsgivaravgiften utan en motsvarande justering har i stället gjorts för den allmänna löneskatten så att de totala arbetsgivaravgifterna förblivit oförändrade.

Drygt en tredjedel av de sociala avgifterna för de senaste åren, enligt ENS95-redovisningen, ingår i löneskatter enligt ENS2010-redovisningen. Denna förändring påverkar analysen av den funktionella inkomstfördelningen, d.v.s. hur inkomsterna fördelas mellan produktionsfaktorerna. Det är främst nivån på andelen som påverkas men för enskilda år kan även utvecklingen av löneandelen markant ändras. Med tanke på hur procentsatserna för de sociala avgifterna varierat, enligt ENS95-redovisningen, bör man inte studera löneandelen för enskilda år utan se till förändringen över längre tid.

Lönernas andel av BNP kommer genom denna förändring att vara avsevärt lägre. För näringslivet kommer förändringen att ge en löneandel som är ca 6 procentenheter lägre än tidigare⁹. Detta förstärks även av att BNP kommer att redovisas till ett högre belopp genom att FoU och militära vapensystem bidrar till kapitalbildningen. Detta gör att löneandelen inom näringslivet blir ytterligare 2-3 procentenheter lägre än tidigare, alltså sammantaget 8-9 procentenheter lägre.

Redovisning av investeringar samt särredovisning av FoU och IKT-utrustning

Den hittillsvarande indelningen av fasta bruttoinvesteringar har följt en produktindelad redovisning (senast SPIN2007) men i och med införandet av ENS2010 delas bruttoinvesteringarna in efter vilken typ av tillgång de ingår i. Detta innebär att indelningen av investeringarna på olika typer av byggnader och maskiner ser något annorlunda ut i ENS2010-redovisningen.

ENS2010-redovisningen innehåller några nyheter bl.a. att investeringar i FoU samt informations- och kommunikationsteknik (IKT) särredovisas avseende årsuppgifter.

Tabell 1 Redovisning av fasta bruttoinvesteringar efter investeringstyp, årsuppgifter

⁹ Löner och sociala avgifter i relation till förädlingsvärdet till baspris

Investeringsstyp	Förändring i ENS2010-redovisningen
Samtliga fasta tillgångar (AN.11)	Totalsumma
Byggnader och anläggningar (AN.111 + AN.112)	Delsumma – Inkluderar även kostnader för ägarbyte som tidigare redovisats inom Övriga investeringar
Bostäder (AN.111)	Delsumma – Inkluderar även kostnader för ägarbyte som tidigare redovisats inom Övriga investeringar
Permanentbostäder, nybyggnation (del av AN.111)	Redovisas för L68A, L68B, Tjänsteproducenter, Näringslivet totalt samt Totala ekonomin)
Permanentbostäder, ombyggnation (del av AN.111)	Redovisas för L68A, L68B, Tjänsteproducenter, Näringslivet totalt samt Totala ekonomin)
Fritidsbostäder, (del av AN.111)	Redovisas för L68A, Tjänsteproducenter, Näringslivet totalt samt Totala ekonomin)
Bostäder, kostnader för ägarbyte (del av AN.111)	Ny investeringsstyp - del av tidigare Övriga investeringar. Redovisas för L68A, L68B, Tjänsteproducenter, Näringslivet totalt samt Totala ekonomin)
Övriga byggnader och anläggningar (AN.112)	Inkluderar för A01 och A02 även kostnader för ägarbyte som tidigare redovisats inom Övriga investeringar
Maskiner och inventarier samt vapensystem (AN.113 + AN.114)	Delsumma
Transportmedel (AN.1131)	Ingen förändring
IKT-utrustning (AN.1132)	Ny investeringsstyp - del av tidigare maskiner och inventarier
Övriga maskiner och inventarier samt vapensystem (AN.1139 + AN.114)	Ny investeringsstyp - del av tidigare maskiner och inventarier + den nytillkomna kapitaltypen vapensystem
Odlade biologiska tillgångar (AN.115)	Ändrad benämning i enlighet med ENS
Immateriella tillgångar (AN.117)	Delsumma
Forskning och utveckling (AN.1171)	Ny investeringsstyp – den nytillkomna kapitaltypen FoU
Datorprogram och databaser (AN.1173)	Ändrad benämning i enlighet med ENS
Andra immateriella tillgångar (AN.1172 + AN.1174 + AN.1179)	Ny investeringsstyp – del av tidigare Övriga investeringar (totalt)

Uppdelningen av bostäder i småhus respektive flerbostadshus ges av i vilken bransch investeringen görs. Småhusen återfinns i bransch L68A och flerbostadshusen i L68B. Dessa investeringar omfattar även kostnader för ägarbyte som enligt ENS95 redovisats under övriga investeringar.

Premiepensionssystemet

Premiepensionssystemet som är en del av det allmänna pensionssystemet redovisas i NR på ett annat sätt än övriga delar i det lagstadgade pensionssystemet (dessa är; inkomstpension och tilläggspension). Utfallet av premiepensionen bestäms av individens val av fonder och

således är det den individuella pensionspararen som bär risken i placeringen av pensionspremier. Det individuella risktagandet är huvudskälet till att premiepensionssystemet redovisas utanför den offentliga förvaltningssektorn.

Premiepensionsmyndigheten (PPM) betraktades i NR som ett försäkringsbolag som administrerade de individuella valen. Men när Pensionsmyndigheten 2010 tog över PPM:s ansvar flyttades även verksamheten in i den offentliga förvaltningssektorn. I NR redovisades dessa delar dock fortsatt som försäkringsverksamhet. Men med införandet av ENS2010 ändras redovisningen så att den bättre stämmer med de faktiska transaktionerna och motsvarande skulder/tillgångar.

Pensionspremier ingår i ersättningar till de anställda för att sedan betalas som premier till pensionsförvaltare. När Pensionsmyndigheten övertagit förvaltningsansvaret från PPM innebär det att hushållens premier betalas till Pensionsmyndigheten som förvaltar dessa tillfälligt i avvaktan på slutgiltig pensionsgrundande inkomst då premien definitivt kan fastställas och överförs till de fonder som individerna valt.

Konsekvensen av detta är att hushållen betalar premier för premiepension till Pensionsmyndigheten. Pensionsmyndigheten ingår i den offentliga delsektorn sociala trygghetsfonder. Så länge premierna ingår i den tillfälliga förvaltningen har hushållen i NR därmed en pensionsfordran mot den offentliga förvaltningssektorn. Detta gäller även andra tillfälliga medel som ingår i premiepensionssystemet.

När tillgångarna i den tillfälliga förvaltningen förs över till de fonder som individerna valt flyttas även motsvarande pensionsskuld över till den finansiella bolagssektorn i vilken fonderna ingår. De värdepapper som Pensionsmyndigheten placerar premierna i är bl.a. statskuldväxlar och statsobligationer. När PPM t.o.m. 2009 hade fordran mot staten var detta en skuld mot den finansiella bolagssektorn. Fr.o.m. 2010 kommer denna skuld istället att ingå i den offentliga förvaltningssektorn som en fordran.

Innebörden för redovisningen av denna ändring är att för den konsoliderade förvaltningssektorn kommer statens låneskulder och motsvarande tillgångar i den tillfälliga förvaltningen att exkluderas och därmed minskar den redovisade skulden. En del av skulden ingår även i den s.k. Maastrichtskulden som därmed också kommer att redovisas till ett lägre belopp för åren 2010 och framåt.

Individuell ålderspension inom kommuner och landsting

Precis som för premiepensionssystemet finns det en tidsfördröjning mellan att anställda inom den offentliga förvaltningen tjänat in sina pensionsrätter till dess att de placeras i de valda försäkringslösningarna. För statligt anställda är denna fördröjning försumbar medan den för anställda inom kommuner och landsting är högst påtaglig. Först året efter intjänandet förs deras pensionsrätter över till respektive förvaltare.

I NR redovisas en tillfällig pensionsskuld för kommuner och landsting till de anställda (hushållssektorn) så länge pensionsmedlen finns i kommunernas ekonomiska redovisning. I ENS95-redovisningen har överföring till pensionsförvaltarna bokförts som en premiebetaling. Detta ändras så att överföringen helt och hållet kommer att vara en rent finansiell transaktion. Samtidigt ändras posten justering för förändring i pensionsrätter med motsvarande

belopp och därmed kommer denna ändring inte att påverka sparandet i vare sig kommunsektorn eller hushållssektorn.

Säsongrensning av värden i löpande priser

Presentationen av säsongrensade uppgifter ur NR utökas med värden i löpande priser. Variabler som omfattas av denna förändring är bl.a.: BNP, export och import, BNI och finansiellt sparande för hela ekonomin. Antalet variabler som säsongrensas i löpande priser kommer successivt att utökas.

Ny underindelning av finansiell bolagssektor

Ändringarna i indelningen av den finansiella bolagssektorn innebär tillägg och uppdelning av statistiken inom det finansiella området. T.ex. är definitionen av finansiella företag utvidgad så att även företag som lånar ut medel från sitt egna kapital inkluderas. Dessutom redovisas självständiga holdingbolag som del av den finansiella bolagssektorn. Uppdelningen kräver i flera fall ny data samlas in samt ställer också ökade krav på primärstatistik och på uppgiftslämnare.

För nationalräkenskapernas redovisning enligt ENS2010 innebär detta flera förändringar. Dels kommer antalet redovisade sektorer att utökas dels innebär det att innehållet i vissa av delsektorerna ändras. Indelningen av den finansiella sektorn ändras och utökas från fem till nio undersektorer. Det görs för att få bättre överensstämmelse med önskemål från internationella användare som IMF och ECB.

Indelningen av finansiell bolagssektor enligt ENS2010 består av följande delsektorer med huvudsaklig sektortillhörighet enligt ENS95 inom parentes:¹⁰

S.121 Centralbanken (S.121)

S.122 Monetära finansinstitut som tar emot inlåning (S.122)

S.123 Penningmarknadsfonder (S.122)

S.124 Investeringsfonder utom penningmarknadsfonder (S.123)

S.125 Övriga finansinstitut utom försäkringsbolag och pensionsinstitut (S.123)

S.126 Finansiella serviceföretag (S.124)

S.127 Koncerninterna finansinstitut och utlåningsföretag (ny)

S.128 Försäkringsbolag (S.125)

S.129 Pensionsinstitut (S.125)

Sektor S.126 innehåller även enheter från tidigare sektor S.123 t.ex. så kallade värdepapperiseringsinstitut (FVC), finansbolag som huvudsakligen sysslar med finansiell leasing och factoringbolag. Till sektor S.127 förs bl.a. självständiga holdingbolag som tidigare ingått i den icke-finansiella bolagssektorn (S.11).

¹⁰ För ytterligare informations hänvisas till Meddelande i samordningsfrågor (MiS) 2014:1 Standard för institutionell sektorindelning, INSEKT 2014

Ändrad terminologi i nationalräkenskaperna

I samband med att de nya riktlinjerna för national- och regionalräkenskaper utarbetades har en översyn gjorts av den svenska översättningen.¹¹ Det har lett till att ändrade svenska benämningar och att även innebörden av vissa benämningar i några fall ändrats. I nedanstående redogörelse tas de viktigaste förändringarna upp.

Offentlig sektor blir offentlig förvaltning

I nationalräkenskaperna används två olika indelningar av verksamhetsenheter. Den ena är en funktionell indelning som delar upp ekonomins aktörer i näringsliv och myndighetsverksamhet samt övriga producenter. För denna indelning sker ingen begreppsmässig ändring. Den andra är *en institutionell indelning* där verksamhetsenheterna grupperas i bolag och bolagsliknande enheter, offentliga organ, hushåll samt olika typer av icke-vinstdrivande organisationer som betjänar hushållen (t.ex. stiftelser och föreningar).

Begreppet offentlig sektor som används i den institutionella indelningen omfattar i NR för närvarande offentliga organ, t.ex. myndigheter inom stat och kommuner, styrelser och nämnder inklusive dessa enheters näringsverksamhet i den mån de utövar sådan.

Figur 1. Indelningen av offentlig och privat sektor enligt nationalräkenskaperna

I många fall har stat och kommuner bolagiserat näringsverksamheten som då hamnar utanför offentliga sektorn i den institutionella redovisningen. Men framför i allt mindre kommuner förekommer det att näringsverksamhet redovisas inom den kommunala budgetens ram. Den

¹¹ ENS2010 är den svenska översättningen av European System of National and Regional Accounts in the European Union (ESA2010)

benämning som används i ENS95-redovisningen, offentlig sektor, omfattar inte offentligt ägda bolag eller liknande självständiga enheter. All näringsverksamhet oavsett inom vilka enheter den utförs redovisas i NR:s funktionella indelning som del av näringslivet.

Sektorn offentlig förvaltning och dess underindelningar i NR:

Offentlig förvaltning

Statlig förvaltning

Statliga myndigheter

Andra institutioner inom staten

Kommunal förvaltning

Primärkommunal förvaltning

Primärkommunala myndigheter

Andra institutioner inom primärkommunerna

Landstingskommunal förvaltning

Landstingskommunala myndigheter

Andra institutioner inom landstingskommunerna

Sociala trygghetsfonder

I den allmänna ekonomiskt-politiska debatten har offentlig sektor ofta varit liktydigt med myndigheter etc. inklusive deras bolag. Även internationellt används denna indelning t.ex. i begreppsparat ”public” och ”private”. Den svenska översättningen av engelskans ”public sector” kommer i redovisningen att vara *offentlig sektor* och liktydig med offentliga myndigheter och bolag. Med begreppet *offentlig förvaltning* avses endast offentliga organ inklusive näringsverksamhet inom dessa.

En annan förändring som gjorts i terminologin är att sociala trygghetsfonder ersätter benämningen socialförsäkringssektorn. Detta görs för att förtydliga skillnaden mellan offentligt kontrollerade sociala försäkringssystem och andra liknande försäkringssystem.

Företag och bolag

I ENS95 används bl.a. beteckningarna finansiella företag och icke-finansiella företag. I NR är företag i denna lydelse en översättning av engelskans ”corporation”. Men företag i NR omfattar mer än bara bolag och bolagsliknande enheter. I företag ingår även enskilda näringsidkare. Företag i denna vidare mening används redan inom andra områden på SCB t.ex. när man talar om företagsstatistik och företagsdatabasen (FDB).

På engelska motsvaras begreppet företag av ”enterprise” medan ”corporation” vanligtvis översätts till *bolag*. I ENS2010-redovisningen övergår NR därför till de mer korrekta benämningarna *finansiella bolag* respektive *icke-finansiella bolag* för att markera denna skillnad gentemot övriga företagare som inte nödvändigtvis bedriver näringsverksamhet i juridisk form.

Social försäkring och socialförsäkring

Det är lätt att blanda samman uttrycket social försäkring med socialförsäkring. Men i enlighet med ENS95 avser socialförsäkring de sociala trygghetssystem som administreras av den offentliga förvaltningen. Det mest betydande av dessa är ålderspensionssystemet, inkomst- och tilläggspension.

Social försäkring i NR är de sociala förmåner som ingår i anställningen för vilka arbetsmarknadens parter kommit överens om villkoren. Viktigast av dessa är avtalspensionerna som tryggar de anställdas ekonomi efter pensionering.

De engelska begreppen för dessa är ”social security” respektive ”employment related social insurance”. Dessa försäkringslösningar bildar delar i det allmänna begreppet ”social insurance”. Med införandet av ENS2010 kommer benämningen *social försäkring* att vara samlingsnamnet för alla sociala förmåner, d.v.s. både de som tillhandahålls av offentliga organ och de som avtalats mellan arbetsmarknadens parter.

För att skilja på de sociala förmåner som administreras av offentlig förvaltning respektive de som överenskommit genom avtal mellan arbetsmarknadens parter används begreppen *sociala trygghetssystem* respektive *andra anställningsrelaterade sociala försäkringssystem*.

Sociala försäkringssystem (eng: social insurance) i NR består av:

Sociala trygghetssystem (eng: social security, tidigare: socialförsäkring)

Andra anställningsrelaterade sociala försäkringssystem (eng: employment related social insurance, tidigare: social försäkring)

Ett fonderat socialt försäkringssystem är ett system där skillnaden mellan in- och utbetalningar antingen täcks av reserver som öronmärkts för ändamålet i fråga, t.ex. pensioner eller avsätts för framtida utbetalningar från försäkringssystemet.

De offentliga förvaltningens enheter som administrerar fonderade sociala trygghetssystem ingår i sektorn sociala trygghetsfonder. Begreppet socialförsäkring används därför inte i ENS2010-redovisningen som benämning för dessa försäkringssystem eller denna delsektor.

Ersättningar till anställda och sociala avgifter

Tidigare användes begreppet kollektiva avgifter men sedan några år tillbaka har det vid publicering av NR-data ersatts med: (arbetsgivares) sociala avgifter. Men begreppet har funnits kvar i den svenska översättningen av ESA95. I ENS2010 har den nya benämningen förts in.

Begreppet löner inkl. sociala avgifter kommer att bytas ut till förmån för *ersättningar till anställda*. Detta är en mer direkt översättning av engelskans ”compensation of employees” vilket är det begrepp som används internationellt inom NR.

Ersättningar till anställda omfattar:

Egentliga löner

Arbetsgivares sociala avgifter

För förändring av innehållet i sociala avgifter redovisas under rubriken ändringar i presentationen av nationalräkenskaperna.